

Briselē, 2022. gada 13. decembrī
(OR. en)

16000/22

CULT 131	GENDER 204
SUSTDEV 218	ELARG 109
DEVGEN 235	IND 556
RELEX 1731	MI 936
AUDIO 138	RECH 660
EDUC 423	DIGIT 240
SOC 690	ENV 1302
EMPL 469	CLIMA 674
JAI 1674	AGRI 713
JUSTCIV 169	POLMIL 310
JEUN 187	PROCIV 154
CONSOM 337	COPS 612

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2022. gada 9. decembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2022) 709 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI par ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensiju ES darbībā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 709 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 709 *final*

Briselē, 9.12.2022.
COM(2022) 709 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensiju ES darbībā

Saturs

1. Konteksts.....	1
2. Kultūras politikas un ilgtspējīgas attīstības mijiedarbības stiprināšana	2
3. Kultūra un IAM ES rīcībpolitikās un programmās	3
A. Kultūras politika.....	4
B. Reģionālā politika un pilsētpolitika.....	9
C. Iekšlietas un iekšējā drošība	11
D. Nodarbinātība, sociālās lietas un iekļautība	12
E. Tiesiskums, patērētāju tiesības un dzimumu līdztiesība.....	13
F. Jaunais Eiropas “ <i>Bauhaus</i> ” un tā kultūrā balstītas ilgtspējas horizontālā dimensija	14
G. ES starptautiskā partnerība un attīstības politika	15
H. Kaimiņattiecību un paplašināšanās politika	17
I. Izglītības un jaunatnes politika	18
J. Vienotais tirgus un rūpniecības politika	19
K. Pētniecība un inovācija	20
L. Digitālā ekonomika un sabiedrība	22
M. Klimatrīcība un vides politika	23
N. Lauksaimniecības politika.....	26
O. Aizsardzības nozare un kosmosa politika	26
P. Savienības civilās aizsardzības mehānisms	27
4. Secinājumi. Turpmākā virzība	28

1. KONTEKSTS

Ilgspējīgas attīstības mērķi (IAM) ir saistīti ar vairākām politikas jomām. Eiropas Komisija ir pilnībā apņēmusies īstenot visas ilgtspējīgas attīstības dažādās dimensijas¹. Attiecībā uz kultūras nozīmi Komisija 2018. gada Jaunajā Eiropas darba kārtībā kultūrai² uzsvēra ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensiju un apņēmas to izmantot, lai palīdzētu īstenot ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam³.

Padome savā 2019. gada decembra rezolūcijā par ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensiju⁴ apstiprināja dalībvalstu apņemšanos nodrošināt ilgtspēju, kā arī pilnībā un ātri īstenot ANO programmu 2030. gadam. 2020. gada maijā Padomes kultūras darba plāns 2019.–2022. gadam⁵ tika grozīts, iekļaujot papildu

¹ Komisijas dienestu darba dokuments (2020) “*Delivering on the UN’s Sustainable Development Goals – A comprehensive approach*”.

² [COM\(2018\) 267 final](#).

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

⁴ OV C 410, 2019. gada 6. decembris.

⁵ [Padomes secinājumi, ar ko groza kultūras darba plānu 2019.–2022. gadam](#).

prioritāti “Kultūra kā ilgtspējīgas attīstības virzītājspēks”. Saskaņā ar šo prioritāti darba plānā ir paredzētas divas atbilstošas darbības: i) Atvērtās koordinācijas metodes (AKM) grupa, kurā piedalās dalībvalstu eksperti ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensijas jautājumos, kas tika izveidota 2021. gadā un iesniedza savu ziņojumu 2022. gada septembrī⁶; un ii) aicinājums Komisijai iesniegt rīcības plānu par ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensiju.

Šis ziņojums ir Komisijas atbilde uz šo aicinājumu. Tajā ir piedāvāta **ES politikas pieeja ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensijai, kas balstās uz spēcīgāku un saskaņotāku saikni starp kultūras politiku un IAM īstenošanu ES iniciatīvās, programmās un darbībās, kā arī dažādās nozarēs.**

Tajā ir sniegts pārskats par ES rīcībpolitikām un programmām, kas pastiprina kultūras un ilgtspējīgas attīstības mijiedarbību, un norādītas Komisijas veiktās vai plānotās darbības, lai sekmētu kultūru kā ANO programmas 2030. gadam virzītājspēku vai veicinātāju. Tajā ir ietvertas arī stratēģiskas transversālas iniciatīvas, piemēram, pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” iniciatīva “Klimatneitrālas un viedas pilsētas”⁷ vai jaunais Eiropas “*Bauhaus*”⁸, kas aptver vairākas politikas jomas un programmas.

Ir palielinājies pieprasījums pilnīgi un faktiski atzīt kultūru par būtisku nozari, kas veicina IAM sasniegšanu un Eiropas ilgtspējīgu atveseļošanu pēc Covid-19 krīzes. Paralēlais AKM grupas process, ko raksturo cieša sadarbība ar *UNESCO* un starptautiskajiem dalībniekiem⁹, ir apstiprinājis nepieciešamību palielināt rezultatīvu sadarbību starp valsti, ES un ANO iestādēm un sistēmām.

*MONDIACULT 2022*¹⁰ — kultūras politikai un ilgtspējīgai attīstībai veltītās *UNESCO* konferences, kas notika Meksikā 2022. gada 28.–30. septembrī, — debates un rezultāti ir vēl vairāk iedvesmojuši un snieguši pamatu apspriedēm par IAM nākotni, un radījuši papildu stimulu pārdomām par lielāku kultūras nozīmi ilgtspējīgas attīstības stratēģijās. Šis ziņojums veicina šo pārdomu procesu, un tā pamatā ir konferences deklarācijas par kultūru vērienīgie mērķi.

2. KULTŪRAS POLITIKAS UN ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MIJIEDARBĪBAS STIPRINĀŠANA

Svarīgākās ES stratēģiskās darbības IAM sasniegšanai ietver raksturīgo kultūras dimensiju, neraugoties uz to, ka īpašas atsaucē uz kultūru nav. Piemēram, **pamatīgi pārveidojošas ES rīcībpolitikas un galvenās stratēģijas, tādas kā Eiropas zaļais kurss un visaptverošā pieeja, lai padarītu Eiropu piemērotu digitālajam laikmetam, kā redzams diagrammā tālāk, balstās uz spēcīgu kultūras un radošo nozaru ieguldījumu** un to daudzveidību vietējā, reģionālā un valsts līmenī. Šā ziņojuma mērķis ir materializēt šo izpratni.

Turklāt, kā uzsvērts ieteikumos, ko sagatavojusi AKM grupa ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensijas jautājumos un AKM grupa kultūras mantojuma noturības pret klimata pārmaiņām stiprināšanai¹¹, **kultūra un kultūras politika būtu sistemātiskāk jāizmanto, lai risinātu galvenās mūsdienu problēmas saistībā ar klimata pārmaiņām** un Eiropas zaļā kursa mērķiem. Piemēram, pamatprogrammas

⁶ AKM grupas ziņojums “*Stormy times. Nature and humans – cultural courage for change*”: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>.

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

⁸ Jaunais Eiropas “*Bauhaus*” ir radoša, līdzdalību veicinoša un starpdisciplīnu iniciatīva, kas savieno [Eiropas zaļo kursu](https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en) ar mūsu dzīves telpu un pieredzi: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en.

⁹ 2021. gads tika pasludināts par Starptautisko radošās ekonomikas gadu ilgtspējīgai attīstībai.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022>.

¹¹ AKM grupas ziņojums “*Strengthening cultural heritage resilience for climate change*”: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>.

“Apvārsnis Eiropa” iniciatīvas “Klimatneitrālas un viedas pilsētas” klimatneitralitātes mērķrādītājs veicina iedzīvotāju iesaistīšanos, iekļaušanu un sociālo inovāciju.

Arī sagatavošanas apspriedes pirms *MONDIACULT*, kas tika organizētas piecās tematiskajās jomās¹², palīdzēja labāk izprast **ilgtspējīgai attīstībai raksturīgo un transversālo kultūras dimensiju un to, ka ir nepieciešama stratēģiskāka pieeja kultūrai un ilgtspējīgai attīstībai nākotnē.** *MONDIACULT* galīgajā deklarācijā šī apņemšanās ir atkārtota. Tajā ir izteikts aicinājums veikt turpmākas darbības, lai stiprinātu publiskās politikas satvarus, ciešāk piesaistot kultūru ilgtspējīgas attīstības stratēģijām globālā līmenī un visās IAM **sociālās, ekonomikas un vides attīstības** dimensijās. Tādā pašā garā AKM grupa ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensijas jautājumos ir aplūkojusi šīs trīs dimensijas un stingri atbalsta pamattēmu par **attiecību atjaunošanu starp cilvēkiem un dabu, vienlaikus izmantojot kultūras nepietiekami izmantoto spēku**¹³.

Pārskats par Komisijas pieeju IAM īstenošanai¹⁴

3. KULTŪRA UN IAM ES RĪCĪBPOLITIKĀS UN PROGRAMMĀS

Ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensija tiek veicināta ar vairākām ES rīcībpolitikām un programmām (A–O). Šajā iedaļā ir aprakstīta katras ES rīcībpolitikas attiecīgais politikas satvars un galvenās

¹² Investīcijas kultūrā un jaunradē, lai veicinātu darbvietu radīšanu un sociālekonomisko attīstību; kultūras daudzveidības veicināšana digitālajā vidē un mākslinieku statusa paaugstināšana; kultūras daudzveidības saglabāšana un veicināšana; mantojums sociālajai iekļaušanai, dialogam un mieram; sinerģijas stiprināšana starp kultūru un izglītību, lai veicinātu uz cilvēku vērstu attīstību un ilgtspēju; reģionālās un globālās partnerības kultūras un ilgtspējīgas attīstības jomā.

¹³ Saskaņā ar *Eurostat* datiem kultūras priekšmetu eksporta un importa reģistrētā vērtība ir aptuveni 1 % no ES kopējās (ārpus ES) eksporta un importa vērtības preču kopapjomā. Absolūtos skaitļos 2020. gadā kultūras priekšmetu eksports ārpus ES veidoja 17,5 miljardus EUR, bet šādu priekšmetu imports ES sasniedza 16 miljardus EUR. ES statistika attiecībā uz ienākumiem un dzīves apstākļiem (*EU-SILC*) ietver datus par sociālo līdzdalību un dalību kultūras dzīvē, kas būs pieejami 2023. gada otrajā pusē. *Eurostat* statistikas datus par kultūras nozari ir apkopojis īpašā sadaļā savā tīmekļa vietnē (Pārskats - Kultūra).

¹⁴ Komisijas dienestu darba dokuments (2020) “*Delivering on the UN’s Sustainable Development Goals – A comprehensive approach*”.

prioritātes, kā arī stratēģiskās darbības vai iniciatīvas. Mērķis ir atbalstīt pārmaiņas sabiedrībā un mazināt zaļās un digitālās pārkārtošanās sekas.

A. Kultūras politika

Politikas satvars un galvenās prioritātes

ES darbības kultūras jomā tieši veicina visas IAM dimensijas saskaņā ar stratēģiskajām norādēm galvenajos pamatdokumentos:

- **Jaunā Eiropas darba kārtība kultūrai;**
- **Eiropas rīcības programma kultūras mantojuma jomā**¹⁵;
- daudzgadu **darba plāni kultūras jomā** vai ārējai darbībai, 2016. gada kopīgais paziņojums “*Starptautisko kultūras attiecību ES stratēģijas veidošana*”¹⁶ un 2019. gada *Padomes secinājumi par ES stratēģisko pieeju starptautiskajām kultūras attiecībām un rīcības satvars*¹⁷.

ES politikas rīcība un sadarbība šajā jomā ir vērsta uz kultūras spēka un daudzveidības izmantošanu sociālās kohēzijas un labbūtības vajadzībām:

- veicinot dalību kultūras dzīvē, mākslinieku mobilitāti un kultūras mantojuma aizsardzību;
- veicinot darbvietas un izaugsmi kultūras un radošajās nozarēs, izmantojot mākslu un kultūru izglītībā, uzlabojot prasmes un inovāciju kultūrā;
- stiprinot starptautiskās kultūratiecības ar kultūras palīdzību, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību un mieru.

Nepieciešamība saglabāt un veicināt kultūras un mākslinieciskās izpausmes patieso vērtību ir uzsvēta arī galvenajos ES kultūras politikas dokumentos. Tomēr ES sadarbības un politikas veidošanas stratēģisko satvaru kultūras jomā joprojām var stiprināt (kā norādīts Komisijas ziņojumā par kultūras darba plānu 2019.–2022. gadam¹⁸) un uzsvērt ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensiju.

Attiecībā uz finansējumu **programma “Radošā Eiropa” 2021.–2027. gadam**¹⁹, kas ir vienīgā uz kultūras un radošajām nozarēm vērstā ES programma, atbalsta ES apņemšanos saistībā ar ANO IAM, jo īpaši to kultūras dimensiju visās trīs programmas sadaļās jeb atzaros. Programma “Radošā Eiropa” iegulda darbībās, kas stiprina kultūras daudzveidību un atbilst kultūras un radošo nozaru vajadzībām. Gan **zaļināšana, gan iekļautība ir visas programmas horizontālās prioritātes**, un tiek apsvērta programmas “Radošā Eiropa” turpmāka zaļināšana. Programma “Radošā Eiropa” palīdz padarīt zaļo kursu reālu, atalgojot kultūras projektus, kas stratēģiski un kultūras un radošajās nozarēs pievēršas ilgtspējas un vides aspektiem.

Programmas *kultūras atzars* aptver kultūras un radošo nozaru iniciatīvas, piemēram, tās, kas veicina pārrobežu sadarbību, platformas, tīklus un literāros tulkojumus. Tās ietver mehānismus, kas nodrošina, ka kultūras un radošās nozares piedāvā daudzveidību, iekļaušanu un vienlīdzību visiem un veicina klimatrīcību. Programmas 2021.–2027. gadam uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus, kas atbalsta Eiropas tīklus un sadarbības projektus, kā īpaša prioritāte ir iekļauts **projektu ieguldījums ilgtspējas**

¹⁵ Eiropas rīcības programma kultūras mantojuma jomā: <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>.

¹⁶ JOIN(2016) 29 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>.

¹⁷ OV 2019/C 192/04.

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#).

¹⁹ [Radošā Eiropa](#).

programmā. Iepriekšējā programma (2014–2020) pavēra iespējas veicināt vietējā līmeņa darbības un ilgtspējīgu praksi *kultūras atzarā*²⁰. Tā atbalstīja lielu skaitu projektu dzimumu līdztiesības, ilgtspējas un digitalizācijas jomā²¹. Tie ir palīdzējuši mazināt nozaru pasākumu ietekmi uz vidi, veicināt ilgtspējīgu pilsētas un lauku vidi, izstrādāt jaunus nākotnes redzējumus un palielināt informētību. Tie risina globālas problēmas vietējā vai reģionālā līmenī, tostarp problēmas saistībā ar: veselību un labbūtību²², dzimumu līdztiesību²³, (pārtikas) ražošanas un patēriņa modeļiem²⁴, ūdens piesārņojumu²⁵, ilgtspējīgiem mājokļiem²⁶, kā arī nevienlīdzības mazināšanu starp pilsētu un lauku teritorijām²⁷.

Pašreizējās programmas *kultūras atzarā* tika pievienota jauna nozaru pieeja, lai **uzlabotu ilgtspēju konkrētās nozarēs** (kultūras mantojums, arhitektūra, mūzika, grāmatu nozare, dizains, modes un kultūras tūrisms) un palīdzētu tām cita starpā kļūt zaļākām, noturīgākām un iekļaujošākām. Šis atzars arī atbalsta **Eiropas kultūras galvaspilsētu** iniciatīvu, kuras mērķis ir veicināt kultūras daudzveidību Eiropā, izcelt kopīgos elementus un sekmēt to, kā kultūra veicina pilsētu attīstību ilgtermiņā. Pilsētas, kurām ir piešķirts minētais tituls, iekļauj savu projektu savā vispārējā stratēģijā un arvien vairāk ietver savos pasākumos ilgtspējīgus apsvērumus, piemēram, zaļākas kultūras prakses veicināšanu.

Attiecībā uz ārējiem aspektiem **Kultūras attiecību platforma** atbalsta sadarbību starp Eiropas un pasaules kultūras un radošajām nozarēm, palielinot ES delegāciju spēju visā pasaulē (17. IAM “Partnerības mērķu sasniegšanai”), lai sadarbotos ar kultūras organizācijām un risinātu galvenās problēmas, izmantojot kultūru (8. IAM “Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomikas izaugsme” un 11. IAM “Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”). Platforma arī organizē ikgadēju Globālo kultūras attiecību programmu, kas pulcē 40 jaunos kultūras nozares līderus un profesionāļus no visas pasaules (10. IAM “Nevienlīdzības mazināšana” un 5. IAM “Dzimumu līdztiesība”).

Mediju un audiovizuālajā jomā ar programmu “Radošā Eiropa” 2021.–2027. gadam ir ieviestas divas horizontālas prioritātes: audiovizuālās nozares zaļināšana un audiovizuālās nozares daudzveidība un

²⁰ Ir daudz labu piemēru tādām uz ilgtspēju vērstām darbībām, ko finansē no programmas “Radošā Eiropa”. Piemēram, tīkls “*Culture Action Europe*” izstrādāja programmu “*Culture in Sustainable Cities. Learning with Culture 21 Actions*” sadarbībā ar starptautisko organizāciju “Apvienoto pilsētu un vietējo pašvaldību asociācija”. Šīs programmas mērķis ir nodrošināt pilsētām iespējas piedalīties mācību procesā, lai tās varētu izvērtēt, izstrādāt un īstenot kultūras politiku, kas veicina ilgtspējīgu attīstību vietējā līmenī.

²¹ Sīkāku informāciju sk. brošūrā, kas pieejama vietnē <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>.

²² Piemēram, projekta “*Birth cultures*” mērķis bija saglabāt un nodot tradicionālās zināšanas un prakses attiecībā uz dzimšanu un maternitāti kā daļu no Eiropas nemateriālā kultūras mantojuma. Tas apliecināja, kā kultūrai var būt sviras efekts uz iedzīvotāju iesaistīšanos sabiedrības veselības problēmu risināšanā.

²³ Daudzi finansētie projekti, piemēram, “*Keychange*” palīdz pārstrukturēt kultūras nozares, lai panāktu dzimumu pilnīgu līdztiesību, vienādu darba samaksu, vienādus darba apstākļus un šajā nozarē strādājošo sieviešu pamanāmību.

²⁴ Tādos projektos kā “*Creative food Cycles*”, “*The Table and the territory*” un “*The Mediterranean garden*” tika pētīti jauni pārtikas ražošanas, izplatīšanas un patēriņa modeļi un noteikti to prototipi, apzinot alternatīvas galvenajai pārtikas ražošanas ķēdei. Šādi minētie projekti palielina izpratni par biodaudzveidības samazināšanos.

²⁵ Projekta “*Universal Sea – Pure or plastic*” mērķis bija atklāt iespējas apvienot mākslu un uzņēmējdarbību, vienlaikus veicinot radošus risinājumus plastmasas “epidēmijai” jūrās un okeānos.

²⁶ **Eiropas Arhitektu padomes** tīkls strādā, lai Eiropas līmenī nodrošinātu pieejamus un kvalitatīvus mājokļus. Pateicoties savai lobēšanas spējai, ģeogrāfiskajam tvērumam un vērienīgajai rīcībpolitikai, tīkls palīdz veicināt kopējo labumu un dzīves kvalitāti un izvirza cilvēkus un dabu mājokļu un pilsētu attīstības centrā Eiropā un valsts līmenī.

²⁷ “*Smoties – Creative works with small and remote places*” izmanto dizaina domāšanas metodiku, lai nomaļās Eiropas vietas pārveidotu par dzīvošanai piemērotākām telpām, iesaistot vietējos iedzīvotājus kultūras un radošo pasākumu attīstībā. Projekts “*Cultures for resilience*” pastiprina vides un pilsētu noturības jautājumu risināšanā iesaistīto dažādo dalībnieku (pilsoņu, pārvalžu, vietējo asociāciju) rīcību.

iekļaušana. Zaļināšana un daudzveidība ir iekļauta visu programmas “Radošā Eiropa” atzara “MEDIA” shēmu uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus. Pretendentiem ir jāiesniedz savas zaļināšanas prakses stratēģija un stratēģija dažādības un iekļaušanas veicināšanai savos pasākumos. Šo stratēģiju izvērtējums ir paredzēts piešķiršanas kritērijos. Projektos, kas atlasīti darba programmās 2021. un 2022. gadam, ir sniegtas norādes par to, kā audiovizuālie uzņēmumi un organizācijas īsteno šīs politikas prioritātes. Starp atlasītajiem projektiem pieminēšanas vērts ir projekts “*TheGreenShot*” — pirmais digitālais risinājums ar reāllaika saskarni, lai filmu komisijas varētu izveidot savienojumu ar producentu grupām, kas uzņem filmu attiecīgajā reģionā vai pilsētās, un projekts “*Green Charter for Festivals*”, kas tika atbalstīts saistībā ar festivālu tīkla 2022. gada uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus un ko uzsāka festivālu tīkls “*Moving Images Open Border*”. “*Green Charter for Festivals*” ir instruments festivālu oglekļa pēdas aprēķināšanai, lai radītu izpratni un noteiktu kopīgus ilgtspējas mērķus.

Turklāt programmas starpnozaru atzars atbalsta valstu politikas sadarbību un palīdz īstenot iniciatīvu “**Jaunais Eiropas “Bauhaus”**”, lai stiprinātu programmas zaļo dimensiju.

Jauns Eiropas Parlamenta **Eiropas mantojuma centra** izmēģinājuma projekts arī veicinās zaļo pārkārtošanos un cīņu pret klimata pārmaiņām un vides degradāciju²⁸.

Stratēģiskas darbības vai galvenie piemēri

- Komisijas vadīti darbi saistībā ar **mākslinieku, kultūras un radošo nozaru darbinieku darba apstākļiem** (ES pētījums, “Kultūras balsu” dialogs un ziņojums, AKM dalībvalstu ekspertu grupas gaidāmais ziņojums un ieteikumi 2023. gadā), kuru mērķis ir risināt galvenos jautājumus — no mākslinieku statusa, godīguma un sabiedrības atbalsta, kā arī normatīvās vides un sociālā nodrošinājuma līdz tādiem tematiem kā prasmju attīstība un mākslinieciskās izpausmes brīvība.
- Pasākumi **klimata pārmaiņu un kultūras mantojuma jomā**. Komisija organizēja AKM dalībvalstu ekspertu grupas kultūras mantojuma noturības pret klimata pārmaiņām stiprināšanai darbu. Grupas ziņojums tika izdots 2022. gada septembrī. Tajā ir noteikta labā prakse un inovatīvi pasākumi, lai aizsargātu gan materiālo, gan nemateriālo kultūras mantojumu saistībā ar klimata pārmaiņām. Tajā ir arī sniegti ieteikumi par to, kā kultūras mantojums saskaņā ar Eiropas zaļā kursa mērķiem var sekmēt klimata pārmaiņu mazināšanu un apkarošanu. Komisija arī uzsāka **pētījumu par programmas “Radošā Eiropa” zaļināšanu**. Tā mērķis ir izpētīt, kā programmā var ieviest vidiskus, ilgtspējīgus un samērīgus pasākumus, lai palielinātu tās ieguldījumu klimatrīcībā un biodaudzveidības integrācijā.
- Darbības, kas vērstas uz **digitālās pārkārtošanās ietekmi uz kultūras un mākslas daudzveidību**, proti, uzņēmējdarbības modeļi, attiecības ar auditoriju un uztveres, ražošanas un patēriņa režīmu maiņa. Komisija 2021. gada beigās sāka sadarbību ar ekspertiem, lai izpētītu iespēju izstrādāt brīvprātīgas pamatnostādnes par **digitālo auditoriju** datu vākšanu un pārvaldību, īpašu uzmanību pievēršot izpildītājmākslai un kultūras mantojumam. 2022. gada jūnija ziņojumā “Digitālās auditorijas (atkal)iesaistīšana. Auditorijas datu uzlabošana”²⁹ ir apkopota pieredze, kas gūta ar Covid-19 saistītā praksē. Turklāt, ņemot vērā Ekspertu grupu kultūras mantojuma jautājumos³⁰, ir apspriesta arī **digitalizācija un kultūras mantojums**, galveno uzmanību pievēršot saistībā ar Covid-19 gūtajai pieredzei digitālajā jomā. Tika aplūkota pieredze, kas gūta, veidojot spējas pārnest tiešsaistē izstādes,

²⁸ Izmēģinājuma projekta ietvaros izsludinātajā uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus ir iekļauta šāda prioritāte: veicināt zaļo pārkārtošanos un cīņu pret klimata pārmaiņām un vides degradāciju: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=&matchWholeText=true;typeCodes=1>.

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>.

³⁰ [Ekspertu grupa kultūras mantojuma jautājumos | Kultūra un jaunrade \(europa.eu\)](#).

izglītības programmas un artefaktus, kā arī jautājums par to, ka auditorija nogurst no kultūras tiešsaistē.

- Komisijas iniciatīva “**Music Moves Europe**” (*MME*) ir vēl viens piemērs, kas atbalsta ilgtspējīgas attīstības sociālo un ekonomisko dimensiju. *MME* mērķis ir pastiprināt mūzikas nozares labākos resursus: jaunradi, daudzveidību un konkurētspēju. Tās konkrētie mērķi ir veicināt jaunradi un inovāciju, aizsargāt un paplašināt Eiropas mūzikas daudzveidību, palīdzēt nozarei pielāgoties digitalizācijai un atbalstīt tās ilgtspēju, jo īpaši pēc Covid-19 krīzes. Saskaņā ar *MME* Komisija ir strādājusi pie integrētas pieejas, kas aptver mērķorientētu ES finansējumu (saskaņā ar programmu “Radošā Eiropa” un ne tikai), politikas atbalstu, tiesību aktus un dialogu par Eiropas mūzikas nozares vajadzībām un problēmām. Vairāki nesenie uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus ir vērsti uz darbībām, kas saistītas ar ilgtspēju. No 2023. gada *MME* veicinās ilgtspējīgu mūzikas izplatīšanu.
- Citi nozarei raksturīgi piemēri ir projekts “**Sustainable Theatres Alliance for Green Environmental Shift**” (*STAGES – Sustainable Theatre Alliance*) un **Eiropas Teātra konventa tīkls**, kura mērķis ir strukturēt nozari un zaļināt tās vērtību ķēdi.
- **Pielāgota shēma, kas paredzēta, lai atvieglotu mākslinieku un darbinieku pārrobežu mobilitāti**, — “**Culture Moves Europe**”³¹. Shēma, kas piešķir mobilitātes dotācijas privātpersonu projektiem, kuru mērķis ir starptautiska sadarbība, profesionālā izaugsme, kopražošana un koprade, un tā mudina māksliniekus un radītājus apsvērt savas mobilitātes ietekmi uz vidi un izvēlēties ilgtspējīgākus pārvietošanās veidus. Shēmas ietvaros radošie nami var īstenot projektus, kas atbilst jaunā Eiropas “*Bauhaus*” vērtībām.
- Rīks “**Perform Europe**”, kas sāka darboties 2021. gadā, lai atbalstītu novatorisku, iekļaujošu un ilgtspējīgu izplatīšanu un tūrisma modeļus izpildītājmākslas nozarē.
- **Dzimumu līdztiesība** kultūrā³²; Komisija finansēja pētījumu par dzimumu atšķirībām kultūras un radošajās nozarēs, kas tika publicēts 2020. gada septembrī³³. AKM dalībvalstu darba grupa kultūras un radošajās nozarēs pastāvošās dzimumu līdztiesības jautājumos 2021. gada jūnijā iesniedza galīgo ziņojumu, tostarp vairākus ieteikumus politikas veidotājiem, kultūras un izglītības iestādēm³⁴. Kultūras un radošo nozaru pārstāvji tikās strukturētā dialoga “Kultūras balsis” ietvaros, lai apspriestu dzimumu līdzsvaru kultūras un radošajās nozarēs, un 2020. gada februārī publicēja savu ziņojumu³⁵. Turklāt 2020. gada decembrī tika pieņemti prezidentūras secinājumi par dzimumu līdztiesību kultūras jomā³⁶.
- Darbības **kultūras un labbūtības jomā** ir svarīgs jauns jautājums, jo īpaši pēc Covid-19 krīzes. Komisija īsteno Eiropas Parlamenta sagatavošanās darbību “Augšupējas politikas izstrāde kultūrai un labbūtībai ES”. Projekts, ko 1,5 gadus īsteno Eiropas partneru konsorcijs, ir vērsts uz pētījumu atjaunināšanu par šo tēmu, atbilstošākās esošās prakses kartēšanu, vietējo dalībnieku spēju veidošanu, lai efektīvi izmantotu kultūru nolūkā uzlabot labbūtību un veselību, īpašu uzmanību pievēršot

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports,It%20is%20part%20of%20Creative%20Europe%20E2%80%99s%20Culture%20strand>.

³² Komisija atbalsta dzimumu līdztiesību kultūras jomā, izmantojot programmu “Radošā Eiropa” (piemēram, projektu “*Keychange*” un mentorēšanas programmu “*MEWEM*”). Turklāt jaunā programma “Radošā Eiropa” 2021.–2027. gadam paredz, ka finansētajiem projektiem ir pienācīgi jārisina iekļautības un nediskriminācijas jautājumi, īpašu uzmanību pievēršot dzimumu līdztiesībai.

³³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>.

³⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>.

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>.

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>.

garīgajai veselībai. *ESPON* nesen arī veica pētījumu par kultūras mantojumu kā sabiedrības labbūtības avotu Eiropas reģionos³⁷. Mērķis ir izstrādāt Eiropas mēroga metodiku un veikt teritoriālu analīzi par kultūras mantojuma ietekmi uz sabiedrību, ņemot vērā tādus aspektus kā labbūtība un sociālā iekļaušana. **Kultūras mantojums kā galvenā vērtība krīžu novēršanā un miera veidošanā** (16. IAM “Miers, taisnīgums un stipras institūcijas”). Kultūras mantojuma apzināta iznīcināšana ir plaši atzīta kā iespējams turpmākas masu vardarbības indikators vai prekursors, jo tā tiek izmantota, lai izskaustu vēsturi un artefaktus, kas ir galvenais iedzīvotāju kultūras un identitātes elements. Kultūras mantojuma apzināta iznīcināšana, ja to veic sistemātiski un plašā mērogā, ir definēta arī Starptautiskās Krimināltiesas Romas statūtos kā kara noziegums. Kultūras mantojuma iznīcināšanai ir bijusi nozīmīga loma notiekošajos konfliktos Sīrijā, Irākā un Mali. Kā piemērus var minēt islāmistu grupu uzbrukumus Timbuktu svētnīcām un mauzolejiem 2012. gadā Mali ziemeļu reģionos. Padomes secinājumi par **ES pieeju kultūras mantojumam konfliktos un krīzēs un par īpašo ES koncepciju** nodrošina skaidru politisko un darbības satvaru saskaņotākai un pamanāmākai ES pieejai attiecībā uz kultūras mantojumu mieram (16. IAM, 8. IAM “Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomikas izaugsme”, 11. IAM “Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas”). Konkrētāk, ES apņemas piemērot konfliktam atbilstīgu, iekļaujošu, vienlīdzīgu un nediskriminējošu pieeju. Attiecībā uz pašreizējo situāciju Ukrainā Komisija atbalsta Ukrainas kultūras mantojuma saglabāšanu, nodrošinot ārkārtas aizsardzības līdzekļus un atbalstot Ukrainas kultūras mantojuma digitālo dokumentāciju. Komisija atbalsta arī Ukrainas māksliniekus un kultūras darbiniekus. Piemēram, 2022. gada septembrī programmas “Radošā Eiropa” ietvaros tika izsludināts aicinājums atbalstīt māksliniekus ārpus savas valsts, kultūras organizācijas Ukrainā un sagatavoties Ukrainas kultūras nozares atveseļošanai pēc kara vidējā termiņā.

- Sagatavošanās darbība “**Eiropas kultūras telpas**” (2019–2023), ko īsteno ES nacionālie kultūras institūti (*EUNIC*), testē inovatīvus sadarbības modeļus starptautiskās kultūras attiecībās (17. IAM “Partnerības mērķu sasniegšanai”, 10. IAM “Nevienlīdzības mazināšana”), izveidojot vienlīdzīgas partnerības starp Eiropas (*EUNIC* locekļiem un ES delegācijām) un vietējiem partneriem valstīs ārpus ES saistībā ar transversālajiem prioritārajiem tematiem. Šie projekti savieno kultūras attiecības un ilgtspējīgu attīstību, piemēram, atbalstot klimatrīcību Brazīlijā un Mongolijā (13. IAM “Klimatrīcība”), atbalstot vietējās kultūras nozares, kas atgūstas no pandēmijas sekām Tanzānijā un Kamerūnā (8. IAM “Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomikas izaugsme”), uzlabojot piekļuvi kultūrai personu ar invaliditāti kopienām Ķīnā un Urugvajā (10. IAM “Nevienlīdzības mazināšana”) un inovācijas digitālās pārkārtošanās procesā Meksikā.

Turpmākās darbības:

- iespējamā Komisijas **iniciatīva par ES stratēģisko satvaru kultūrai** (saskaņā ar Padomes aicinājumu ES kultūras darba plānā 2023.–2026. gadam³⁸);
- **ES pētījums par programmas “Radošā Eiropa” zaļināšanu**, jāpublicē 2023. gadā;
- gada ziņojums par panākto virzību, īstenojot koncepciju par kultūras mantojumu konfliktos un krīzēs: miera un drošības elements Eiropas Savienības ārējā darbībā un īpašie Padomes secinājumi;
- ES kā goda viesis **Gvadalahas Starptautiskajā grāmatu izstādē no 2023. gada 25. novembra līdz 3. decembrim**, kurā viena no tematiskajām ievīzēm būs kultūra un ilgtspējīga attīstība;

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>.

³⁸ Padomes Rezolūcija par ES kultūras darba plānu 2023.–2026. gadam, 2022. gada 29. novembris; [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R15381-en22.pdf).

- audiovizuālās jomas speciālistiem paredzēta apmācība nolūkā attīstīt prasmes novērtēt un izvērst zaļos produktus. Zaļināšana ir arī tīkla “*Europa Cinemas*” pīlārs, kas atbalstīs novatoriskus mazo kinoteātru tīklu projektus, lai veicinātu ilgtspēju izstāžu nozarē.

B. Reģionālā politika un pilsētpolitika

Politikas satvars un galvenās prioritātes

ES kohēzijas politikā, jo īpaši ar Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) starpniecību, tradicionāli **investīcijas kultūrā ir atzītas kā galvenie faktori, kas veicina teritoriālo attīstību un sociālo kohēziju**. Eiropas bagātais kultūras mantojums stiprina Eiropas identitāti, veicina kopīgās Eiropas vērtības, aktīvu pilsoniskumu, iekļaušanu un starpkultūru dialogu. Kultūras un radošās nozares un industrijas ir ļoti svarīgas reģionālās ekonomikas konkurētspējai un pievilcībai, savukārt kultūras mantojums ir galvenais pilsētu un reģionu tēla un identitātes elements, un tas bieži vien ir pilsētu tūrisma uzmanības centrā.

ES kohēzijas politika ļauj dalībvalstīm, reģionālajām un vietējām iestādēm izmantot kultūru kā sviru teritorijas ekonomiskajai un sociālajai attīstībai, iekļaušanai un inovācijai, kur kopienas un teritorijas var izmantot endogēnās vietējās kultūras vērtības, lai veicinātu izaugsmi, vienlaikus mazinot nevienlīdzību. ERAF atbalsts kultūrai un kultūras mantojumam balstās uz ideju par konkrētai vietai paredzētām un integrētām pieejām, atbalstot teritoriālo un pilsētu attīstību, sociālo iekļaušanu un mudinot sabiedrību līdzdarboties.

Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam kohēzijas politikas **uzmanības centrā ir ilgtspēja un kultūras mantojuma pieredzes digitāla uzlabošana. Tas ietver kultūras un radošo nozaru pārveidošanu un turpmāko noturību**, kā arī kultūras mantojuma veicināšanu atbilstoši augstākajiem standartiem, lai ar kultūras palīdzību integrētu sociālo iekļaušanu, ilgtspēju un iedzīvotāju līdzdalību. Kultūras un radošās nozares un industrijas var gūt labumu no investīcijām saskaņā ar visiem pieciem kohēzijas politikas mērķiem, cita starpā izmantojot jauno ERAF konkrēto mērķi³⁹, kas veltīts kultūras nozīmes palielināšanai sociālekonomisko problēmu risināšanā, vai integrēto teritoriālo stratēģiju ietvaros saskaņā ar 5. politikas mērķi “Iedzīvotājiem tuvāka Eiropa” programmās saskaņā ar pīlāra mērķiem “Investīcijas izaugsmei, nodarbinātībai un izaugsmei” un “Eiropas teritoriālā sadarbība (*Interreg*)”. Turklāt ir iespējams atbalstīt kultūru saskaņā ar *Interreg* konkrēto mērķi, proti, “Labāka sadarbības pārvaldība”. **Pārrobežu sadarbība kultūras un dabas mantojuma jomā bieži vien ir izdevīga, jo daudzi dabas mantojuma objekti pēc savas būtības ir pārrobežu teritorijas.** Pārrobežu sadarbība nodrošina integrētu, ilgtspējīgu pieeju, piemēram, svēceļojumu maršruti, ilgtspējīgām takām pa dabas mantojuma objektiem un daudz ko citu.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

Šajā satvarā **Kohēzijas politikas finansējums ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensijas atbalstam ietver šādas darbības:**

- pasākumi, kas vērsti uz kultūras nozari, lai palielinātu kultūras un ilgtspējīga tūrisma nozīmi ekonomikas attīstībā, sociālajā iekļaušanā un sociālajā inovācijā, ņemot vērā nepieciešamību pēc kultūras un tūrisma nozaru digitālās un zaļās pārkārtošanās, noturības, vides, sociālās un finansiālās ilgtermiņa ilgtspējas;

³⁹ Kā jaunums 2021.–2027. gada periodā kohēzijas politikā ir ieviests konkrēts ERAF mērķis, kas vērsts uz kultūras un ilgtspējīga tūrisma nozīmes palielināšanu ekonomikas attīstībā, sociālajā iekļaušanā un sociālajā inovācijā saskaņā ar 4. politikas mērķi “Sociālāka un iekļaujošāka Eiropa”, kas piedāvā plašu atbalstu neatkarīgi no finansējuma iespējām saskaņā ar citiem ES kohēzijas politikas mērķiem.

- inovācijas un jaunu tehnoloģiju ieviešanas pasākumi kultūrā; atbalsts MVU izaugsmei un konkurētspējai kultūras nozarē; jaunu digitālo pakalpojumu, produktu un risinājumu izstrāde, testēšana un izmēģināšana (piemēram, kultūras mantojuma digitalizācijas vajadzībām) vai pārdomātas specializācijas prasmju attīstība (ja kultūra ir nozare, kas izvēlēta reģiona vai dalībvalsts pārdomātas specializācijas stratēģijā);
- pasākumi, kas paredzēti, lai atbalstītu energoefektivitāti, atjaunīgo enerģiju, atkritumu apsaimniekošanu, aprites ekonomiku, zaļo infrastruktūru un pielāgošanos klimata pārmaiņām, lai samazinātu kultūras un radošo industriju, kā arī kultūras objektu ietekmi uz vidi un klimatu saskaņā ar attiecīgajiem stratēģiskajiem satvariem;
- atbalsts ilgtspējīgai transporta infrastruktūrai, kas veicina ilgtspējīgu tūrismu un piekļuvi kultūrai saskaņā ar attiecīgajiem transporta plāniem;
- pasākumi, kas veicina kultūru, izmantojot teritoriālās un pilsētu attīstības stratēģijas, par kurām atbild teritoriālās iestādes un kurās ir iesaistītas vietējās ieinteresētās personas un kopienas. Pilsētu un funkcionālu pilsētas teritoriju gadījumā 8 % finansējuma ir paredzēti ilgtspējīgai pilsētu attīstībai, kur kultūra var būt galvenais virzītājspēks;
- tādu 20 projektu priekšlikumu atlase, kas saņems palīdzību un speciālās zināšanas, lai inkubētu iedvesmojošus konkrētai vietai paredzētus, pārveidojošus jaunā Eiropas “*Bauhaus*” projektus. Atlasītie projekti aptver dažādas tēmas, piemēram: ēku/publisko telpu reģenerācija atbilstoši apritīguma principam, saglabāts un pārveidots kultūras mantojums, mājokļu risinājumi par pieņemamu cenu un integrēta pilsētu un lauku telpu atjaunošana⁴⁰;
- sešas novatoriskas darbības kultūras un kultūras mantojuma jomā izvēlētas saskaņā ar 5. uzaicinājumu iesniegt inovatīvas pilsētvides darbības⁴¹;
- Eiropas pilsētvides iniciatīva — pirmais uzaicinājums iesniegt inovatīvas pilsētvides darbības, kurā galvenā uzmanība tiks pievērsta jaunajam Eiropas “*Bauhaus*”, cita starpā kultūras mantojuma saglabāšanai un pārveidošanai;
- izmēģinājuma projekts kultūras aizsardzībai un veicināšanai ES tālākajos reģionos⁴², kā arī aizjūras zemēs un teritorijās. Mērķis ir popularizēt šo reģionu un teritoriju bagāto kultūras mantojumu, izmantojot konferences, apmaiņu, pasākumus un izstādes, lai izplatītu mākslas darbus un atbalstītu kultūras apmaiņu, izmantojot kultūras un radošo nozaru darbinieku mobilitāti;
- saskaņā ar **ES pilsētprogrammas** starpvaldību darbu viena no 14 partnerībām ir saistīta ar **kultūru un kultūras mantojumu**. Kultūras un kultūras mantojuma jomā īstenotās partnerības mērķis ir uzlabot Eiropas pilsētu vēsturiskās apbūves vides pārvaldību, veicināt kultūru un saglabāt pilsētu ainavu un mantojuma kvalitāti;
- jaunajā ES pilsētprogrammas partnerībā galvenā uzmanība tiks pievērsta **ilgtspējīgam tūrismam**;
- papildus atbalsta finansējumam, kas pieejams saskaņā ar galvenajām un sadarbības programmām, kultūra un ilgtspējīga attīstība ir pienācīgi atzītas arī **ES makroreģionālajās stratēģijās. ES stratēģija Donavas reģionam; ES stratēģija Baltijas jūras reģionam; ES stratēģija Alpu reģionam; ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam**. Visas šīs darbības un mērķi ir svarīgi vispārējās reģionālās un kopējās ES rīcībpolitikās kultūras un ilgtspējīgas attīstības jomā, jo tie rada

⁴⁰ Jaunā Eiropas “*Bauhaus*” vietējās iniciatīvas: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop.

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>.

⁴² ES ir deviņi tālākie reģioni, kuros dzīvo 4,8 miljoni iedzīvotāju: Francijas Gviāna, Gvadelupa, Martinika, Majota, Reinjona un Senmartēna (Francija), Azoru salas un Madeira (Portugāle), un Kanāriju salas (Spānija). Saskaņā ar LESD 349. pantu īpaši ES tiesību aktu noteikumi palīdz šiem reģioniem risināt galvenās problēmas, ar kurām tie saskaras to attāluma, izolētības un mazās teritorijas dēļ.

saikni un sinerģiju starp programmām un iniciatīvām, kā arī starp ieinteresētajām personām ES valstīs un partnervalstīs / valstīs ārpus ES;

- jaunā Eiropas “*Bauhaus*” integrēšana dalībvalstu kohēzijas programmās ir prioritāte notiekošajās sarunās par plāniem 2021.–2027. gadam. Iniciatīva tiek uzskatīta par mērķi katras dalībvalsts stratēģiskās partnerības nolīgumos un attiecīgajās darbības programmās.

Turpmākās darbības:

- uzsākt Eiropas pilsētvides iniciatīvu — jaunā Eiropas “*Bauhaus*” uzaicinājumu iesniegt inovatīvas pilsētvides darbības 2022. gada rudenī;
- turpināt atbalstīt kultūru un kultūras mantojumu Eiropas teritoriālās sadarbības (*Interreg*) programmās un makroreģionālajās stratēģijās;
- uzsākt jauno ES pilsētprogrammas partnerību, galveno uzmanību pievēršot tūrismam.

C. Iekšlietas un iekšējā drošība

Galvenās prioritātes un stratēģiskās darbības

Kultūras mantojuma objektu izzagšana un izlauzīšana, kā arī kultūras priekšmetu nelikumīga tirdzniecība ir nozīmīga starptautiska darbība un ienesīgs organizētās noziedzībā un dažreiz arī teroristu un konflikta pušu ienākumu avots. Kultūras priekšmeti ir īpaši neaizsargāti pret nelikumīgu tirdzniecību konfliktu un krīzes reģionos, piemēram, Ukrainā un Tuvajos Austrumos. Nozagtie vai nolaupītie priekšmeti, kā arī kultūras mantojuma objekti, reliģiskās ēkas, arheoloģiskie objekti var tikt pilnībā vai daļēji iznīcināti utt. Tiem ir liela vērtība vietējo iedzīvotāju identitātes veicināšanā, jo tie glabā vēsturisko, kultūras un sociālo atmiņu, bieži pat sākotnējā tapšanas vietā. Labi aizsargāts kultūras mantojums veicina attīstības procesu, radot izglītības un darba iespējas, telpu dialogam starp dažādām sociālajām grupām un palielinot marginalizēto kopienu ietekmi un piederības sajūtu.

Tāpēc kultūras mantojuma iznīcināšana var būtiski negatīvi ietekmēt sabiedrības kolektīvo atmiņu, kā arī atņemt kopienai ienākumu avotu, piemēram, ja tiek iznīcināti tūrisma objekti (kultūras mantojuma objekti, muzeji u. c.).

Saskaņā ar ES Drošības savienības stratēģiju 2020. gadam un ES stratēģiju organizētās noziedzības apkarošanai 2021.–2025. gadam Komisija pašlaik izstrādā rīcības plānu kultūras priekšmetu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai. Mērķis ir cīnīties pret kultūras priekšmetu nelikumīgu tirdzniecību un aizsargāt kultūras priekšmetus no iznīcināšanas noziedzīgu nodarījumu dēļ. Ņemot to vērā, rīcības plānā uzmanība tiks pievērsta dažādiem kultūras priekšmetu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanas aspektiem, cita starpā tiesībsargāšanas un tiesu iestāžu spēju pastiprināšanai, lai labāk atklātu nelikumīgas tirdzniecības gadījumus un sodītu par tiem, uzlabotu kultūras priekšmetu izsekojamību, kultūras priekšmetu aizsardzību pret nelikumīgu tirdzniecību un izlauzīšanu, kā arī sadarbību ar trešām valstīm, kurās notiek laupīšana, īpašu uzmanību pievēršot valstīm, kurās ir konflikti un krīzes. Citi aspekti ietver izpratnes veicināšanu par nepieciešamību aizsargāt kultūras priekšmetus un par kaitējumu, ko kultūras priekšmetu nelikumīga tirdzniecība var nodarīt kultūras mantojumam.

Turpmākās darbības:

- piesaistīt sociālos mērķus un ekonomisko pievienoto vērtību, apkarojot noziedzību un nelikumīgo tirdzniecību un veicinot kultūras kopienu piederības sajūtu;
- pieņemt **2022. gadā rīcības plānu kultūras priekšmetu nelikumīgās tirdzniecības apkarošanai**, lai pievērstu uzmanību dažādiem aspektiem cīņā pret kultūras priekšmetu nelikumīgu tirdzniecību un aizsardzību pret noziedzīgiem nodarījumiem.

D. Nodarbinātība, sociālās lietas un iekļautība

Politikas prioritātes un stratēģiskās darbības

Viena no galvenajām pamatiniciatīvām ir **Personu ar invaliditāti tiesību stratēģija**⁴³. Tās mērķis ir panākt turpmāku virzību, nodrošinot personu ar invaliditāti pilnīgu līdzdalību, arī kultūras jomā. Tā būs dalībvalstu, kā arī ES iestāžu rīcības pamatā. Pieklūstamība ir tiesību nodrošināšanas rīks un priekšnoteikums personu ar invaliditāti pilnīgai līdzdalībai vienlīdzīgi ar citiem. Saskaņā ar stratēģiju **svārīgs kultūras mērķis būtu pievērst uzmanību iespējai piekļūt kultūras pasākumiem un kultūras produktiem un popularizēt personu ar invaliditāti mākslas darbus**. Stratēģijas mērķis ir panākt virzību visās jomās, kas ietvertas **Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām**⁴⁴, kuras līgumslēdzējas puses ir ES un visas ES dalībvalstis. Šis ir juridiski saistošs cilvēktiesību nodrošināšanas instruments, ar ko nosaka minimālos personu ar invaliditāti tiesību standartus.

Komisija ir noteikusi satvaru, lai uzraudzītu stratēģijas īstenošanu. Ar to arī tiks sniegts ieguldījums Eiropas pusgadā, ES sociālo rezultātu pārskatā un IAM īstenošanā. Līdz 2023. gadam tiks izstrādāti jauni invaliditātes rādītāji, kas atbalstīs sociālo rezultātu pārskata, Eiropas pusgada un IAM rādītājus.

Stratēģijas ietvaros Komisija veicina un palielina personu ar invaliditāti mākslas darbu pamanāmību. Tā, izmantojot ES finansējuma, piemēram, programmas “Radošā Eiropa”, atbalstu, arī cenšas panākt, lai kultūras mantojumam un visiem kultūras pasākumiem varētu piekļūt personas ar invaliditāti. Komisija turklāt:

- atbalstīja pētījumu⁴⁵ kā daļu no liela mēroga projekta **“Europe Beyond Access”**⁴⁶, kurā tika pētītas kultūras vadītāju (nepietiekamās) zināšanas par a) mākslinieku ar invaliditāti darbu, b) to, kā padarīt programmas pieejamas māksliniekiem ar invaliditāti un c) kā padarīt programmas pieejamas personām ar invaliditāti;
- veicina pieejama tūrisma attīstību, jo īpaši pilsētās, izmantojot Eiropas vieda tūrisma galvaspilsētas balvu.

Stratēģijas mērķis ir nodrošināt, lai personas ar invaliditāti varētu piedalīties kultūras dzīvē vienlīdzīgi ar citiem saskaņā ar ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām. Komisija aicina dalībvalstis veicināt un atbalstīt **kultūru un jaunradi, kā arī mākslu personām ar invaliditāti** un veicināt izpratni. Tas padarīs to pamanāmāku izstādēs un izrādēs, kā arī nodrošinās, ka lielākam daudzumam izrāžu, festivālu, mākslas kolekciju un muzeju varēs piekļūt personas ar invaliditāti. ES invaliditātes karte 2016.–

⁴³ [Savienība, kurā valda līdztiesība: Stratēģija attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesībām 2021–2030 — Nodarbinātība, sociālās lietas un iekļautība — Eiropas Komisija \(europa.eu\).](#)

⁴⁴ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

⁴⁵ [Time to Act: How lack of knowledge in the cultural sector creates barriers for disabled artists and audiences – Disability Arts International.](#)

⁴⁶ [Europe Beyond Access – Disability Arts International.](#)

2018. gadā tika ieviesta kā izmēģinājuma projekts astoņās dalībvalstīs (Beļģijā, Igaunijā, Itālijā, Kiprā, Maltā, Rumānijā, Slovēnijā un Somijā), un pat pēc izmēģinājuma perioda beigām karte paliek spēkā un ir atzīta šajās astoņās valstīs. **Pētījumā, kurā tika novērtēta ES invaliditātes kartes izmēģinājuma darbības īstenošana un ar to saistītie ieguvumi**⁴⁷, tika konstatēts lielāka mēroga darbības potenciāls un iegūti pierādījumi, ka cita starpā kultūras, atpūtas, sporta un tūrisma pieaugums ārvalstīs ir salīdzinoši neliels. Komisija plāno izvērst ES invaliditātes kartes izmantojumu.

Turklāt saistībā ar Eiropas Prasmju pilnveides paktu 2022. gadā ir izveidota jauna partnerība, lai veicinātu prasmes kultūras un radošajās industrijās.

Turpmākās darbības:

- notiekošā Komisijas kampaņa⁴⁸ “**Kopā par tiesībām**” (līdz 2023. gada martam), lai palielinātu izpratni par galvenajiem aspektiem stratēģijā, kas ietver kultūru un ir izstrādāta kopā ar personām ar invaliditāti un viņus pārstāvošām organizācijām, kā arī māksliniekiem;
- Komisijas priekšlikums līdz 2023. gada beigām pagarināt Eiropas invaliditātes kartes darbības termiņu, lai to atzītu visās dalībvalstīs, pamatojoties uz pieredzi, kas gūta notiekošajā ES invaliditātes kartes izmēģinājuma projektā un saistībā ar Eiropas stāvvietu karti personām ar invaliditāti;
- turpmāka nozaru partnerību attīstība un veicināšana Prasmju pilnveides pakta ietvaros saskaņā ar Eiropas Prasmju gadu (2023).

E. Tiesiskums, patērētāju tiesības un dzimumu līdztiesība

Politikas satvars, galvenās prioritātes un pašreizējie pasākumi

Komisija pieņēma **ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģisko satvaru 2020. gadā**. Tajā ir izklāstīta visaptveroša trīs pīlāru pieeja, kas papildina sociālo un ekonomisko iekļaušanu, veicinot līdztiesību un stiprinot līdzdalību.

Šajā satvarā ir ietverti ES līmeņa mērķi un kvantitatīvie pamatmērķi cīņā pret antičigānismu un diskrimināciju, nabadzības un sociālās atstumtības samazināšanā, līdzdalības veicināšanā un efektīvas vienlīdzīgas romu piekļuves izglītībai, nodarbinātībai, veselības aprūpei un mājokļiem palielināšanā. Kultūras jomā tajā ir ietverts darbības uzdevums **uzlabot informētību par romu vēsturi, kultūru, atzīšanu un samierināšanu**. Šā uzdevuma rādītājus varētu saistīt ar **iedzīvotāju informētību par romu vēsturi, literatūru, mākslu, kultūru, mūziku un politiku**, iedzīvotāju līdzdalību romu kultūras festivālos un citos publiskos pasākumos, zināšanām par romu valodu un informētību par romu holokaustu.

Dalībvalstis ir apstiprinājušas savu apņemšanos veicināt romu līdztiesību un iekļaušanu, vienprātīgi pieņemot Padomes ieteikumu par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību. Tajā ir noteikti īpaši pasākumi, kas dalībvalstīm jāiekļauj savos **valsts stratēģiskajos satvaros romu jautājumos**. Šie pasākumi ietver skolotāju un skolu darbinieku informētību par romu vēsturi un kultūru, romu sociālās, ekonomiskās, politiskās, kultūras un pilsoniskās līdzdalības sekmēšanu, kā arī informētības veicināšanu par romu kultūru, valodu un vēsturi sabiedrībā, pieminot arī romu holokaustu.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=lv&pubId=8407&furtherPubs=yes>.

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=lv>.

Komisija popularizē **pozitīvus vēstījumus un pozitīvus paraugus no romu vidus** un veicina informētību par romu vēsturi un kultūru, cita starpā rīko pasākumu, lai veicinātu informētību par romu valodu Eiropas Parlamenta rīkotās ES romu nedēļas ietvaros 2022. gadā. Tā atbalsta arī attiecīgos pasākumus saskaņā ar programmu “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības”⁴⁹.

Plašākā mērogā turpinās pasākumi, lai īstenotu **ES rasisma apkarošanas rīcības plānu**, un **starpdialoģu** jomā, jo īpaši izmantojot ES stratēģiju antisemitisma apkarošanai un ebreju dzīvesvides atbalstam.

Turpmākās darbības:

- dalībvalstīm līdz 2030. gadam ir jāīsteno savi **valsts stratēģiskie satvari romu jautājumos**, to starpā pasākumi, kas paredzēti, lai veicinātu informētību par romu mākslu, vēsturi un kultūru;
- Komisijai 2022. gada rudenī ir jāpublicē **valsts stratēģisko satvaru novērtējums**, jāizvērtē dalībvalstu uzņemtas saistības un jāsniedz norādījumi par nepieciešamajiem uzlabojumiem;
- jāturpina atbalstīt **pasākumus, kas veicina informētību par romu vēsturi un kultūru un atbalsta patiesību un samierināšanu** saskaņā ar programmu “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības”;
- jāturpina atbalstīt **pasākumus, kas veicina informētību par ebreju dzīvi un mantojumu, atsaucot atmiņā holokaustu**, saskaņā ar programmu “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības”.

F. Jaunais Eiropas “Bauhaus” un tā kultūrā balstītas ilgtspējas horizontālā dimensija

Pēdējos gados ir radusies nepieciešamība risināt klimata pārmaiņu lielo problēmu kopā ar koronavīrusa pandēmijas sekām. Ir apstiprināta kultūras un kultūras un radošo nozaru sistēmiskā nozīme, reaģējot uz zaļās un digitālās pārkārtošanās potenciāli graužošajām sekām, kā pozitīviem ilgtspējīgas sabiedrības pārveides faktoriem.

Jaunais Eiropas “Bauhaus” (NEB) ir transversāla iniciatīva, kuras mērķis ir īstenot zaļo pārkārtošanos, risinot globālas problēmas ar konkrētai vietai paredzētiem novatoriskiem risinājumiem. Tie apvieno ilgtspējas, iekļaušanas un estētikas vērtības. Šis trīsstūris nodrošina, ka paredzētie risinājumi vienlaikus attiecas uz dažādām dimensijām. Tās aptver ne tikai vides, cenas un piekļūstamības aspektus, bet arī vajadzības un centienus, kas pārsniedz funkcionalitāti, lai nodrošinātu kvalitatīvu pieredzi visiem. Iniciatīvas novatoriskais potenciāls slēpjas daudzlīmeņu, līdzdalības un starpdisciplīnu pieejās, kas jāiekļauj koprades un īstenošanas procesos. Tas apvieno daudzas politikas jomas, disciplīnas un dalībniekus, lai kopīgi izstrādātu jaunus veidus, kā pārveidot visus iedzīvotāju dzīves aspektus: vietas, produktus, pakalpojumus, ekosistēmas, domāšanas veidus un uzvedību. Paziņojumā par *NEB*⁵⁰ ir uzsvērtā kultūras lielā nozīme ilgtspējas problēmu risināšanā un pozitīvas sabiedrības pārveides atbalstīšanā. Māksliniekiem un kultūras dalībniekiem ir izšķiroša loma paradigmas maiņā uz jaunu uzvedību un vērtībām.

Paziņojumā ir arī minēts nodoms izveidot veicinošu *NEB* satvaru ar IAM un ar attiecīgajām ES rīcībpolitikām un iniciatīvām. Gandrīz divus gadus pēc iniciatīvas uzsākšanas tā ir integrēta visās ES rīcībpolitikās un programmās (“Apvārsnis Eiropa”, *LIFE*, ERAF, “Digitālā Eiropa”, “*Erasmus+*”, “Radošā Eiropa”, Eiropas Solidaritātes korpuss un Vienotā tirgus programma).

⁴⁹ [Programma “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības” | Eiropas Komisija \(europa.eu\).](#)

⁵⁰ [Komisijas paziņojums par jauno Eiropas “Bauhaus”.](#)

Iniciatīva apvieno daudzveidīgu, dinamisku un pastāvīgi augošu kopienu, kurā ir vairāk nekā 500 partneru un atbalstītāju no tīkla organizācijām, vietējām nevalstiskajām organizācijām (NVO), uzņēmumiem un valsts iestādēm. Kā viens no galvenajiem instrumentiem, ko izveidojis jaunais Eiropas “*Bauhaus*”, *NEB* laboratorija ir inovatīvu sadarbības modeļu izmēģinājuma vieta. *NEB* kopiena strādā kopā, lai radītu rīkus, satvarus un labvēlīgus apstākļus zaļās pārkārtošanās procesam nolūkā uzsākt faktisku pārveidi un novatoriskus risinājumus uz vietas. Kopš 2022. gada aprīļa *NEB* laboratorijā jau ir uzsāktas astoņas darbības, no kurām trīs uzsāka pati *NEB* kopiena.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

Starp *NEB* darbībām, kas veicina IAM sasniegšanu, ir vērts uzsvērt:

- sešus projektus, kas atlasīti saskaņā ar uzaicinājumu izstrādāt “bākas demonstrējumprojektus”, lai risinātu tādus jautājumus kā ēku renovācija, apritīgums, māksla, kultūras mantojums, izglītība, viedās pilsētas, pilsētu un lauku atjaunošana un citus. Projekti ir izplatīti visā Eiropā, tāpēc tie sniegs daudz rezultātu, ko varēs pielāgot un atkārtot līdzīgos pasākumos Eiropā un ārpus tās, lai palīdzētu iedvesmot turpmākos projektus;
- *NEB* laboratoriju, kas ir virtuāla telpa, kurā *NEB* kopiena pulcējas, lai ierosinātu konkrētus un īstenojamus projektus. *NEB* laboratorijas projektiem ir divi mērķi: a) radīt labvēlīgus apstākļus zaļās pārkārtošanās procesam; b) izraisīt faktisku pārveidi uz vietas. *NEB* laboratorija ievēro Komisijas vadītu darba kārtību, ko pašlaik var novērot piecos Komisijas vadītos projektos⁵¹. Tajā tiek rīkotas arī kopienas vadītas iniciatīvas un pašlaik tiek atbalstīta pirmā *NEB* kopienas inovatīvu projektu sērija, galveno uzmanību pievēršot konkrētām izmaiņām noteiktās vietās.

Turpmākās darbības:

- turpināt atbalstīt *NEB* iniciatīvu, **piesaistot ES finansējuma programmas**;
- stimulēt ***NEB* kopienas** augšupējas iniciatīvas, cita starpā izmantojot *NEB* laboratoriju;
- pakāpeniski attīstīt dialogu un sadarbību ar valstīm ārpus ES, daloties ar ***NEB* koncepciju un izmēģinot to ārpus ES**.

G. ES starptautiskā partnerība un attīstības politika

Politikas satvars un galvenās prioritātes

Komisijas darbu starptautisko partnerību jomā nosaka kopīgais paziņojums “*Starptautisko kultūras attiecību ES stratēģijas veidošana*”. Tajā ir noteiktas trīs galvenās darbības jomas:

- veicināt starpkultūru un starpreliģiju dialogu, lai uzlabotu kultūras plurālismu un savstarpēju sapratni, cieņu pret daudzveidību, vienlīdzību un cilvēktiesībām;
- atbalstīt kultūras un radošās nozares, kas piedāvā ekonomikas izaugsmes un darba iespējas;
- veicināt sadarbību kultūras mantojuma jomā, kas satuvina kopienas un cilvēkus, stiprina viņu identitātes izjūtu un atbalsta ilgtspējīgu tūrisma.

Komisija ir aktīvi strādājusi pie projektiem un darbībām, kas spēcīgi ietekmē attīstības ekonomisko dimensiju.

⁵¹ Komisijas vadītie projekti ir šādi: zīmolveides stratēģija; kopīga finansējuma izmēģinājums ar filantropiju; kopfinansējums un publiskais finansējums; regulatīvā analīze un eksperimenti; mācību vietu pārveide.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

Galvenie piemēri ir šādi:

- atbalsts 2030. gada *UNESCO* rādītājiem.

Projektā tiek veikti izmēģinājuma pasākumi, lai noteiktu un izstrādātu tematisko rādītāju satvaru — *UNESCO* Kultūra|2030 rādītājus. Mērķis ir izmērīt un uzraudzīt kultūras nozīmi un ieguldījumu ANO programmas 2030. gadam īstenošanā.

Projektā tiek pārbaudīti un uzlaboti tematiskie rādītāji, ko izmantos valstis un pilsētas, kas savos brīvprātīgajos valsts ziņojumos un brīvprātīgajos vietējos pārskatos vēlas uzsvērt kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā. Projekta rezultāti tiks izplatīti starptautiskos forumos, lai nodrošinātu, ka visas ieinteresētās personas tos plaši izmanto.

Citas notiekošās iniciatīvas cita starpā ir šādas:

- **Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments (*NDICI*)** — valsts, reģionālā, globālā līmenī atbalsta kultūras un ilgtspējīgas attīstības iniciatīvas, kas paredzētas partneriem ārpus ES;
- **ĀKK un ES kultūras programma** atbalsta māksliniekus un mākslas darbus no Āfrikas Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu grupas valstīm;
- **Inovatīvā kultūras finansēšanas iniciatīva** — palīdz kultūras un radošajām industrijām saņemt finansējumu un uzlabot uzņēmējdarbības spējas;
- **Zīda ceļa mantojuma koridori Afganistānā, Centrālāzijā un Irānā — Eiropas Kultūras mantojuma gada starptautiskā dimensija**, kopīga sadarbība, ko ES un *UNESCO* aizsāka 2018. gada oktobrī, lai stiprinātu kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā, attīstot mantojumā balstītu tūrismu, lai apmeklētāji gūtu kvalitatīvu pieredzi Zīda ceļu mantojuma koridoros saņēmējvalstīs;
- ***Procultura* — nodarbinātības un ienākumu gūšanas veicināšana mūzikas, izpildītājmākslas un bērnu/jauniešu literatūras un izdevējdarbības kultūras apakšnozarēs portugāļu valodā runājošajās Āfrikas valstīs (*PALOP* valstīs) un Austrumtimorā;**
- **Identitātes veidošanas un apmaiņas uzņēmējdarbības iniciatīva** — novērš dažus nestabilitātes un neatbilstīgas migrācijas iemeslus, stiprinot ražošanas nozares, kas veicina identitātes veidošanu, piemēram, kultūras un radošās nozares un industrijas, pievēršoties dzīvesveida tirgu vērtību ķēdēm un daloties ar to jaunrades rezultātu, piekļūstot jauniem tirgiem;
- ***CreatiFI*** atbalsta kultūras un radošo industriju piekļuvi finansējumam, izmantojot garantijas un aizdevumus, kā arī finanšu starpnieku spēju veidošanu Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu grupas valstīs;
- **ES un *UNESCO* ekspertu instruments** — projekts atbalsta tehniskās palīdzības un vienādranga mehānismus zināšanu un paraugprakses apmaiņai, lai stiprinātu kultūras un radošo industriju rīcībpolitikas un institucionālo vidi; tā mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgas kultūras pārvaldības sistēmas, palīdzot attīstīt kultūras un radošās industrijas, kas veicina iekļaujošu sociālo un ekonomisko attīstību un nabadzības samazināšanu.

Turpmākās darbības:

- atbalsts kultūras politikai un kultūras un radošo industriju institucionālajai videi, vācot pierādījumus kultūras tematisko rādītāju un rīcībpolitiku izstrādei;

- atbalsts **sadarbībai kultūras jomā** starp Āfriku un Eiropu un kultūras mantojumam Subsahāras Āfrikā **ilgtspējīgai attīstībai, mieram, darbībai un izaugsmei.**

H. Kaimiņattiecību un paplašināšanās politika

Politikas satvars un galvenās prioritātes

Jaunajā Eiropas darba kārtībā kultūrai ir uzsvērts, ka kultūras un starpkultūru dialoga veicināšana jāizmanto kā kohēzijas un sociālekonomiskās attīstības virzītājspēks. Saskaņā ar kopīgo paziņojumu *“Starptautisko kultūras attiecību ES stratēģijas veidošana”* kultūrai un starpkultūru dialogam ir liela nozīme samierināšanas veicināšanā. Tas izpaužas dažādos politikas dokumentos katram kaimiņreģionam.

Dienvidu kaimiņreģiona reģionālajā daudzgadu indikatīvajā programmā 1. prioritārajā jomā “Humānā attīstība, laba pārvaldība un tiesiskums” ir iekļauts 4. konkrētais mērķis **“Atbalstīt kultūru kā priekšnoteikumu humānajai attīstībai un labākai dzīves kvalitātei”**. ES atbalstīs kultūru kā būtisku kopienas dzīves elementu un kopienas veidošanas procesa galveno sastāvdaļu.

Jaunajā Eiropas darba kārtībā kultūrai arī paredzēts, ka Komisija veicinās kultūras un radošās nozares Rietumbalkānos, cita starpā izmantojot Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu, kā arī izstrādās sadarbības stratēģijas kultūras jomā reģionālā līmenī, sākot ar Rietumbalkāniem.

Paziņojumā *“Ticama paplašināšanās perspektīva Rietumbalkāniem un padziļināta ES iesaiste šajā reģionā”* (“Stratēģija Rietumbalkāniem”) ir uzsvērts, ka reģionālā sadarbība un labas kaimiņattiecības Rietumbalkānos ir būtiski priekšnoteikumi virzībai uz pievienošanos Eiropai un sociālekonomiskās attīstības jautājumu veicināšanai reģionā ar kultūras palīdzību. Sadarbības veicināšana kultūras jomā ar reģionu un reģionā ir viena no darbībām, kas atbalsta Stratēģijas Rietumbalkāniem 6. pamatiniciatīvu.

Attiecībā uz Austrumu partnerību kopīgajā dienestu darba dokumentā *“Atveseļošana, noturība, reforma: Austrumu partnerības politikas prioritātes pēc 2020. gada”*, kas publicēts 2021. gada jūlijā, ierosinātajā prioritātē “Investīcijas cilvēkos un zināšanās” ir noteikti šādi mērķi:

- maksimāli palielināt **kultūras un radošo industriju kā sociālekonomiskās attīstības dzinējspēka potenciālu**;
- stiprināt **sadarbību kultūras jomā un starpkultūru dialogu**, cita starpā palielinot līdzdalību programmās “Radošā Eiropa”, “EU4Culture” un citās iniciatīvās.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

- **Thaqafa Daayer Maydoor** ir četru gadu reģionālā programma (2020–2024), kas veicina kultūras ekosistēmu visā dienvidu kaimiņreģionā.
- **CREACT4MED** ir četru gadu reģionālā programma (2020–2024), kuras vispārējais mērķis ir stiprināt kultūras un jaunrades kā nodarbinātības un noturības vektora nozīmi. Tā ir vērsta uz jauniešiem un sievietēm uzņēmējām dienvidu kaimiņreģionā.
- Programmas **“Radošā Eiropa” Rietumbalkānu loga** mērķis ir palielināt finansiālo atbalstu Rietumbalkānu kultūras organizācijām, programmā “Radošā Eiropa” atverot īpašu logu Rietumbalkāniem. Tas tika īstenots, izmantojot īpašu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, kas finansēja projektus daudzveidīgā nozaru portfeli. Tas ietvēra tulkošanu un izdošanu, arhitektūru, videomākslu, glezniecību un zīmēšanu, teātri, deju, grafiku, mūziku, nemateriālo kultūru, muzejus vai vēsturiskas vietas un ēkas.

- **Reģionālā programma kultūrai un jaunradei Rietumbalkānos**, kuras budžets ir 8 miljoni EUR un kura ir saskaņā ar Stratēģiju Rietumbalkāniem, tiek īstenota ar mērķi veicināt starpkultūru dialogu un stiprināt kultūras un radošās nozares sociālekonomisko ietekmi Rietumbalkānos.
- **“EU4Culture”** projekta mērķis ir palīdzēt padarīt kultūru par izaugsmes un sociālās attīstības dzinējspēku visā Austrumu partnerības reģionā. Tas atbalsta kultūras nozares kā ekonomikas attīstības dzinējspēka pieaugošo nozīmi. Ar savu starpreģionu pieeju tas veicina plašāku starpkultūru dialogu un zināšanu apmaiņu starp Austrumu partnerības valstīm un uzlabo vietējo pārvaldību kultūras nozarē.

Turpmākās darbības:

- tiek gatavota **jauna kultūras programma dienvidu kaimiņreģionam 2023. gadam**, kurā ES atbalstīs kultūras darbiniekus kā kopienas veidošanas aģentus.

I. Izglītības un jaunatnes politika

Klimatizglītības koalīcija ir augšupēja, kopīgi radīta iniciatīva, lai iesaistītu izglītības kopienu ES, valsts un vietējā līmenī. Kā pamatiniciatīva paziņojumā par Eiropas izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam tā ir galvenais instruments, lai efektīvi aptvertu un kopīgotu izglītības kopienas uzsāktās iniciatīvas un projektus nolūkā atbalstīt pāreju uz klimatneitralitāti. Tas jo īpaši attiecas uz “zaļo prasmju” attīstīšanu, uzvedības izmaiņām un saikņu veidošanu ar citām iniciatīvām, piemēram, Klimata paktu vai jauno Eiropas “*Bauhaus*”.

ES jaunatnes stratēģija ir ES sadarbības satvars jaunatnes politikas jomā 2019.–2027. gadam, un tās pamatā ir Padomes 2018. gada 26. novembra rezolūcija. Izmantojot tās 11 jaunatnes mērķus un trīs pīlārus (iesaistīt, veidot saiknes, veicināt iespējas), stratēģijas mērķis ir jēgpilna jauniešu pilsoniskā, ekonomiskā, sociālā, kultūras un politiskā līdzdalība. Tā atbalsta jauniešu jaunrades (radošuma) attīstību, kā arī viņu piekļuvi kultūrai un radošajiem instrumentiem. Tās mērķis ir arī padarīt pieejamas jaunas tehnoloģijas, lai veicinātu jauniešu jaunradi un inovāciju, kā arī veicinātu interesi par kultūru, mākslu un zinātni.

Komisija atbalsta šos mērķus, izmantojot savas finansēšanas programmas, rīcībpolitikas un pētījumus:

- “*Erasmus+*” atbalsta jaunradi un inovāciju sadarbības projektos;
- Eiropas Solidaritātes korpuss atbalsta Eiropas kultūras mantojumu, izmantojot brīvprātīgā darba projektus;
- Padomes secinājumi par jauniešu piekļuvi kultūrai (2010. gada novembris);
- Padomes secinājumi par jauniešu jaunrades un inovācijas potenciāla sekmēšanu (2012. gada maijs).

Turklāt 2022. gads ir **Eiropas Jaunatnes gads**, kas uzsver Eiropas jaunatnes nozīmi labākas — zaļākas, iekļaujošākas un digitālākas — nākotnes veidošanā. Tas sniedz jauniešiem iespējas mācīties, dalīties savā redzējumā, satikt cilvēkus un iesaistīties pasākumos visā Eiropā. Tajā ir iekļautas deviņas politikas jomas, to starpā “kultūra”, piemēram, īstenojot pamatiniciatīvu “Jaunatne atklāj kultūru, pateicoties *“DiscoverEU”* 2022. gadā”.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

- Ciešā sadarbībā ar *NEB* Klimatizglītības koalīcija 2022. gada februārī izsludināja kopīgu uzaicinājumu paust ieinteresētību, lai izglītības un zināšanu ieguves vietas izstrādātu savus *NEB* projektus, apvienojot izstrādi, ilgtspēju un jaunas mācīšanas pieejas.

- Kultūras mantojuma reklamēšana jaunajiem “*DiscoverEU*” ceļotājiem (“*Erasmus+*”), tostarp “*DiscoverEU*” tikšanās visā Eiropā.
- Padome 2022. gada maijā pieņēma Komisijas priekšlikumu Padomes ieteikumam par mācīšanos vidiskās ilgtspējas sekmēšanai⁵². Tas mudina valstis noteikt mācīšanos zaļās pārkārtošanās un ilgtspējīgas attīstības sekmēšanai par vienu no prioritārajām jomām izglītības un apmācības rīcībpolitikās un programmās.
- Stingra virzība uz zaļo pārkārtošanos kā daļu no Eiropas izglītības telpas stratēģiskajām prioritātēm⁵³ un *STEAM* pieejas veicināšana ES izglītības pārveides programmā: zinātnes, tehnoloģijas, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) jomu integrēšana mākslā⁵⁴.

Turpmākās darbības:

- nodrošināt **turpmākus pasākumus saistībā ar Eiropas Jaunatnes gadu (2022)**;
- izmantojot “*Erasmus+*” un **Eiropas Solidaritātes korpusa programmas**, turpināt atbalstīt kultūru, jaunradi un inovāciju, kā arī veicināt ES vērtību un mantojuma izzināšanu;
- turpināt popularizēt pamatiniciatīvu “*Discover EU*”;
- palielināt **sinerģiju starp Klimatizglītības koalīciju un citām atbilstošām rīcībpolitikām** un iniciatīvām ilgtspējas un klimatrīcības jomā.

J. Vienotais tirgus un rūpniecības politika

Politikas satvars un prioritātes

Eiropas industriālajā stratēģijā un tās atjauninājumā⁵⁵ ir noteiktas 14 industriālās ekosistēmas, no kurām viena ir kultūras un radošās industrijas. Industriālo ekosistēmu pieejas, kas aptver visus valsts un privātos dalībniekus, kuri darbojas vērtību ķēdē (no mazākajiem jaunizveidotajiem uzņēmumiem līdz lielākajiem uzņēmumiem, no akadēmiskās vides līdz pētniecībai, no pakalpojumu sniedzējiem līdz piegādātājiem), mērķis ir palīdzēt kultūras un radošajām industrijām atveseļoties un paplašināties, vienlaikus izmantojot zaļās un digitālās pārkārtošanās sniegtās priekšrocības⁵⁶.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

WORTH partnerības projekts⁵⁷ ir īpaši aktuāls, jo tajā ir pausta apņemšanās **attīstīt viedāku, ilgtspējīgāku un iekļaujošāku izaugsmi, izmantojot izstrādes risinājumus**, palīdzot MVU dzīvesveida industrijās atrast zaļus un iekļaujošus risinājumus, lai uzlabotu uzņēmējdarbības procesus, produktus un pakalpojumus. MVU veido 99 % no visiem uzņēmumiem ES, un dažu pēdējo desmitgažu laikā tie ir radījuši aptuveni 85 % jaunu darbvieta. Tiem bieži ir grūti atrast zaļus, digitālus un iekļaujošākus risinājumus un saglabāt konkurētspēju. Tāpēc *WORTH* sniedz īpaši MVU paredzētu atbalstu inkubācijas

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/lv/pdf>.

⁵³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0625>: COM(2020) 625 final.

⁵⁴ Šajā saistībā terminam “māksla” ir plaša nozīme, aptverot radošo mākslu, kultūru un valodas, kā arī humanitārās un sociālās zinātnes. Doma ir veicināt starpdisciplīnu pieeju un uzsvērt *STEM* nozīmi vides, kultūras, ekonomikas un sociālajās problēmās, izmantojot mācīšanos un mācīšanu reālajā pasaulē.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_lv un COM(2021) 350 final https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf.

⁵⁶ 2021. gada ziņojums par vienoto tirgu, 98.–104. lpp.: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf.

⁵⁷ [WORTH partnerības projekts \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_lv).

programmu veidā⁵⁸ uzņēmējdarbības partnerībām starp dizaineriem, ražotājiem/amatniekiem un tehnoloģiju nodrošinātājiem, lai palīdzētu attīstīt jaunas uzņēmējdarbības idejas. Tajā galvenā uzmanība ir pievērsta tādām dzīvesveida industrijām kā tekstilizstrādājumi un apģērbi, apavi, āda un kažokāda, mēbeles un telpu dekorēšana, juvelierizstrādājumi un aksesuāri. **Uzņēmējdarbības partnerībām ir jārisina problēmas saskaņā ar IAM, piemēram, aprites/zaļā ekonomika vai sociālā inovācija.** Kopš 2017. gada *WORTH* partnerības projekts jau ir atbalstījis 217 valstu partnerības un līdz 2025. gadam tiks atbalstītas vēl aptuveni 135 partnerības.

Turklāt Komisija atbalsta kultūras un radošās nozares, jo īpaši radošos uzņēmumus un uzņēmējus, izmantojot starpnozaru uzņēmējdarbības atbalsta tīklus: Eiropas Biznesa atbalsta tīklu (EBAT)⁵⁹ un Uzņēmumu kopu sadarbības platformu⁶⁰ (atbalsta MVU, tīklu veidošanu, internacionalizāciju, *B2B* partneru piemeklēšanu utt.). Īpašas darbības uzlabo prasmes, profesionalitāti un apmācību darbavietā:

- izmantojot “*Erasmus* jaunajiem uzņēmējiem”⁶¹ (veicina uzņēmējdarbības un vadības pieredzes apmaiņu, atbalstot profesionalizāciju, prasmes un apmācību darbavietā);
- piesaistot ieinteresētās personas, lai izveidotu liela mēroga prasmju partnerību kultūras un radošo industriju ekosistēmā, kas tika uzsākta 2022. gada 28. aprīlī saskaņā ar Prasmju pilnveides paktu⁶², iesaistot vairāk nekā 100 dalībniekus, kuri ir apņēmušies pilnveidot darbaspēka prasmes un piesaistīt talantus kultūras un radošajām industrijām.

Turpmākās darbības:

WORTH partnerības projektā:

- īstenot mentorēšanas programmu atlasītajās 65 starptautiskajās partnerībās (2022. gads);
- izsludināt uzaicinājumus paust ieinteresētību, lai 2023. gadā atlasītu jaunas partnerības;
- uzlabot prasmes, lai veicinātu kultūras un radošo industriju konkurētspēju un ilgtspējīgu attīstību digitālajā vidē un lai veicinātu zaļo pārkārtošanos.

K. Pētniecība un inovācija

Politikas satvars un galvenās prioritātes

ES pamatprogrammā “Apvārsnis 2020” 2014.–2020. gadam tika nodrošināts finansējums 77 miljardu EUR apmērā pētniecības un inovācijas darbībām trīs prioritātēs: zinātnes izcilība, vadošā loma rūpniecībā un sabiedrības problēmu risināšana; kultūra galvenokārt bija prioritātē “Sabiedrības problēmu risināšana”. Pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa” 2021.–2027. gadam ietver īpašu pētījumu kopu par **kultūru, jaunradi un iekļaujošu sabiedrību**. 2. kopas kopējais budžets ir 2,28 miljardi EUR, no kuriem laikposmā no 2021. līdz 2022. gadam ir pieejami 400 miljoni EUR, un tā ir vērsta uz trīs intervences jomām, kas visas ir saistītas ar IAM: demokrātija un pārvaldība, kultūras mantojums un

⁵⁸ Inkubācijas programma ietver a) finansiālu atbalstu; b) apmācību par uzņēmējdarbības stratēģiju un tehnoloģiju attīstību; c) juridiskas konsultācijas par intelektuālā īpašuma tiesībām un aizsardzību; d) dalību izstādēs un tirdzniecības izstādēs; e) tīklu veidošanu un profesionālo saišu veidošanu; f) konsultācijas par finanšu/finansēšanas iespējām.

⁵⁹ Eiropas Biznesa atbalsta tīkls | Eiropas Biznesa atbalsta tīkls (europa.eu).

⁶⁰ Sākulapa | Eiropas uzņēmumu kopu sadarbības platforma.

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_en.

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=lv> un https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en.

kultūras un radošās industrijas, kā arī sociālā un ekonomiskā pārveide. Tajā īpaša uzmanība tiek pievērsta “atbalstam jaunu kultūras izpausmes formu izveidei”.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

2. jomā, kas saistīta ar **kultūras mantojumu un kultūras un radošajām industrijām**, laikposmā no 2021. līdz 2022. gadam uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus tika ieguldīti vairāk nekā 100 miljoni EUR trīs galvenajos pīlāros: zaļās, digitālās un inovācijas darbības, kurās kultūra dažādos veidos veicina IAM sasniegšanu: pievēršoties ekonomikas konkurētspējai un inovācijai, sociālajai kohēzijai un iekļaušanai, vidiskajai ilgtspējai un klimatrīcībai. Šajā jomā pētniecības un inovācijas pasākumu mērķis ir labāk aizsargāt, saglabāt un atjaunot Eiropas kultūras mantojumu, popularizēt mākslu un palielināt Eiropas kultūras un radošo industriju konkurētspēju, izmantojot zaļākas un digitalizētas/modernas tehnoloģijas.

Pirmajā darba programmā 2021.–2022. gadam bija iekļautas pētniecības darbības, kurās kultūras un radošās industrijas ir inovācijas virzītājspēks un kur ir nepieciešama aktīva iesaistīšanās un līdzdalība daudznozaru un starpnozaru pētniecības sadarbībā. Iekļautās galvenās tēmas ir šādas:

- zaļās tehnoloģijas un kultūras mantojuma materiāli;
- muzeju un kultūras iestāžu līdzdalīga pārvaldība un ilgtspējīga finansēšana;
- kultūras un radošās industrijas kā inovācijas un konkurētspējas virzītājspēks;
- kultūras mantojuma saglabāšana un uzlabošana, izmantojot progresīvas digitālās tehnoloģijas;
- tradicionālā amatniecība nākotnei;
- konkurētspējīga, godīga un ilgtspējīga Eiropas mūzikas ekosistēma;
- Eiropas filmu ražošanas nozares starptautiskā konkurētspēja;
- klimata pārmaiņu un dabas apdraudējumu ietekme uz kultūras mantojumu;
- spēles un kultūra, kas veido mūsu sabiedrību;
- jaunais Eiropas “*Bauhaus*” — zaļāka un taisnīgāka dzīvesveida formēšana radošās un iekļaujošās sabiedrībās, izmantojot arhitektūru, dizainu un mākslu.

Turklāt Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (*EIT*) 2022. gada 22. jūnijā izraudzījās **zināšanu un inovāciju kopienu (ZIK), kas veltīta kultūras un radošajām nozarēm un industrijām (*EIT* kultūrai un jaunradei)**. Tā apvienos galvenos dalībniekus no augstākās izglītības, pētniecības un uzņēmējdarbības jomas, lai izmantotu attiecīgo nozaru inovācijas potenciālu. ZIK arī veicinās digitālo, zaļo un sociālo pārkārtošanos.

Papildus iepriekš minētajai kopai un darbībām, kas vērstas uz kultūras un radošajām nozarēm un industrijām programmā “Apvārsnis Eiropa”, pastāv arī savstarpēja saikne starp kultūras un ilgtspējas pētniecības mērķiem **5. kopā par klimatu, enerģētiku un mobilitāti**. Ir īpaši temati un darbības, kas paredzēti tam, lai piemērotu energoefektivitātes renovācijas stratēģijas vēsturiskām ēkām, jo īpaši šīs kopas **4. jomā**. Tajā galvenā uzmanība ir pievērsta **dzīvojamajām un rūpniecības ēkām enerģētikas pārkārtošanas procesā**, un tās mērķis ir izveidot efektīvāku un ilgtspējīgāku ēku fondu, atjaunojot un modernizējot ēkas. Turklāt 4. jomā kopīgi plānotā partnerība “*Built4people*” ir paredzēta, lai finansētu pētniecības un inovācijas projektus “cilvēkorientētai ilgtspējīgai būvētajai videi”, apvienojot publiskās un privātās ieinteresētās personas, lai izveidotu pētniecības un inovācijas iespējas, virzoties uz ilgtspēju un labāku dzīvi. Šī pieeja kopā ar virzību uz ilgtspēju piešķir sociālo un kultūras dimensiju šīs partnerības finansētajiem pasākumiem un tematiem, kas lielā mērā atbilst *NEB* principiem būvētajā vidē (piemēram, saistībā ar kultūras mantojumu un kvalitatīvu pieredzi). Vienas no galvenajām 4. jomas gaidāmajām sekām ir nodoms izveidot kvalitatīvāku, pieejamāku un iekļaujošāku būvēto vidi, mazinot klimata pārmaiņas un saglabājot vidi, aizsargājot kultūras mantojumu, ņemot vērā ilgtspēju, aprītīgumu un

estētiku, vienlaikus nodrošinot labākus dzīves apstākļus. Turklāt attiecīgās iniciatīvas, kas saistītas ar “Kultūras pilsētām”⁶³, kuru pamatā ir programmas “Apvārsnis 2020” kopu projekti, ir radījušas pamatu vairākām sadarbības un kopienas vadītām darbībām. Tām ir būtiska nozīme vēsturisko pilsētu teritoriju pārveidē un risinājumu sekmēšanā, lai atjaunotu pilsētu teritorijas pēc Covid-19 pandēmijas. Piemēram, Komisija koordinēja programmas “Apvārsnis 2020” ekspertu grupas darbu “Uz cilvēku orientēta pilsēta: iespējas iedzīvotājiem, ko sniedz pētniecība un inovācija”, kas tika veikts 2020. gadā⁶⁴, un visas pilsētvides iniciatīvas, citstarp tās, kas veltītas kultūrai, kartēja gada ziņojumā par kartēšanu “ES pētniecība un inovācija pilsētām un ar tām” (2021. gada jūnijs)⁶⁵.

Turpmākās darbības:

“Apvārsnis Eiropa” 2. kopa (2. joma “Kultūras mantojums, kultūras un radošās industrijas”)

- turpināt atbalstīt **trīs zaļo, digitālo un novatorisko darbību jomas, ņemot vērā ANO IAM**, jo īpaši **paplašinot digitālās sadarbības un koprades iespējas**, kas atbilst Eiropas kultūras mantojuma speciālistu un pētnieku vajadzībām, no 2023. gada izstrādājot Eiropas kultūras mantojuma sadarbības mākonī (*ECCCH*), kas **atrodas Eiropas jurisdikcijā**;
- kultūras mantojuma atjaunošana un saglabāšana veicinās **jaunu videi nekaitīgu tehnoloģiju un metožu izstrādi**, lai **Eiropa kļūtu par līderi kultūras mantojuma ilgtspējīgas pārvaldības jomā**;
- publicēt uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus par tematiem, kas saistīti ar **kultūras un radošajām industrijām kā iekļaujošas klimatiskās pārkārtošanās virzītājspēkiem, vienlaikus integrējot NEB pamatvērtības**: ilgtspēju, iekļaušanu un estētiku, kā arī tematiem, kas saistīti ar kultūras tūrisma, lai **atbalstītu lauku un attālo teritoriju ilgtspējīgu attīstību**;
- **izstrādāt satvaru holistiskai pieejai pētniecībai un inovācijai, veicinot kultūras mantojuma vides, sociālo un kultūras ilgtspēju** tādā mērā, kādu neviena dalībvalsts vai Eiropas Komisija nevarētu sasniegt viena pati;

“Apvārsnis Eiropa” 5. kopa

- 4. jomā būs iekļauts temats par **vēsturisku ēku pielāgošanu nākotnes vajadzībām gaidāmajā darba programmā**, lai **veicinātu pāreju uz tīru enerģiju**;

EIT — ZIK kultūras un radošo nozaru un industriju jautājumos

- 2023. gads: *EIT ZIK Kultūras un jaunrades sākuma gads*⁶⁶.

L. Digitālā ekonomika un sabiedrība

Komisija 2021. gada 10. novembrī publicēja ieteikumu par **vienotu Eiropas kultūras mantojuma datu telpu**. Tā mērķis ir bruģēt ceļu uz vienotu Eiropas kultūras mantojuma datu telpu, palīdzot kultūras mantojuma iestādēm paātrināt digitalizācijas un saglabāšanas centienus un izmantot digitālās pārkārtošanās sniegtās iespējas. Mērķis ir veicināt digitalizēto kultūras mantojuma vērtību

⁶³ Sal. programmas “Apvārsnis 2020” Eiropas pilsētu manifesti.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>.

⁶⁵ [ES pētniecība un inovācija pilsētām un ar tām - ES Publikāciju birojs \(europa.eu\). https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF).

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>.

atkalizmantošanu, jo īpaši 3D formātā, dažādās galvenajās jomās, piemēram, izglītībā, ilgtspējīgā tūrismā un kultūras un radošajās nozarēs, pozitīvi ietekmējot ekonomikas izaugsmi. Vienotās Eiropas kultūras mantojuma datu telpas pamatā būs Eiropas digitālo pakalpojumu infrastruktūra, un tiks paplašinātas tās pašreizējās funkcijas.

3D formātā digitalizētās kultūras mantojuma vērtības var sniegt attiecīgas zināšanas par klimatisko ietekmi un pielāgošanos (piemēram, 3D sniedz iespēju nedestruktīvi analizēt vērtības, vizualizēt bojājumus un gūt nepieciešamo informāciju atjaunošanai, saglabāšanai utt.). Kultūras mantojuma vērtībām 3D formātā var arī būt izšķirīga nozīme klimatnoturības veicināšanā un kultūras mantojuma pieminekļu, ēku un objektu preventīvas saglabāšanas atbalstīšanā.

Kultūras mantojuma datu telpa veicinās arī 4. IAM (kvalitatīva izglītība), jo digitālā kultūras mantojuma vērtības datu telpā nodrošinās arī vairākas perspektīvas vēstures, zinātnes un kultūras norisēm visā Eiropā un ārpus tās.

Kultūras mantojuma vērtību digitalizācija un atkalizmantošana var radīt jaunas darbvietas ne tikai kultūras mantojuma nozarē, bet arī citās kultūras un radošajās nozarēs (piemēram, spēļu un filmu nozarē), tādējādi veicinot 8. IAM (pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomikas izaugsme). Kultūras mantojuma datu telpa uzlabos sadarbību, partnerības un mijiedarbību ar datu partneru tīklu (piemēram, muzejiem, galerijām, bibliotēkām, arhīviem visā Eiropā), apkopotājiem un ekspertiem, kuri strādā digitālā kultūras mantojuma jomā, veicinot ekonomisko izaugsmi.

Turklāt kultūras mantojuma datu telpa veicinās 9. IAM (rūpniecība, inovācija un infrastruktūra) sasniegšanu, jo tā stimulēs inovāciju un jaunu pakalpojumu un lietojumu izveidi, izmantojot un atkalizmantojot digitalizētās kultūras mantojuma vērtības dažādās svarīgās jomās (piemēram, izglītība, viedās pilsētas un vides modelēšana, ilgtspējīgs tūrisms (līdzās tūrisma datu telpai), kā arī kultūras un radošās nozares). Kvalitatīvi digitalizētas kultūras vērtības rada jaunus veidus, kā digitāli mijiedarboties ar kultūras saturu un izbaudīt to, līdzpārzinot un līdzveidojot saturu un izmantojot kolektīvos pakalpojumus, tādējādi sniedzot iespējas sabiedrības līdzdalībai.

Audiovizuālās politikas jomā ar Mediju un audiovizuālās jomas rīcības plānu, kas pieņemts 2020. gada decembrī⁶⁷, ir ieviesta **kopēja metodika audiovizuālo produktu CO₂ aprēķināšanai visā Eiropas audiovizuālajā nozarē** (6. darbība par zaļināšanu 2023. gadā). Tas ir arī atbalstījis **izpratnes veidošanas kampaņu, lai audiovizuālajā nozarē veicinātu daudzveidību aizkadrā**, palīdzot pielāgoties pārmaiņām sabiedrībā (8. darbība par daudzveidību).

Turpmākās darbības:

- izvērst **kultūras mantojuma datu telpu**;
- turpināt īstenot **Mediju un audiovizuālās jomas rīcības plānu**.

M. Klimatrīcība un vides politika

Politikas satvars un galvenās prioritātes

Komisija 2020. gadā pieņēma **Eiropas Klimata paktu** kā daļu no Eiropas zaļā kursa. Tā mērķis ir atzīt augšupējas rīcības nozīmi, iesaistot visu paaudžu iedzīvotājus un vietējās kopienas pārejā uz noturīgu un klimatneitrālu sabiedrību. Iniciatīvas mērķis ir ar pasākumiem atbalstīt augšupējas iniciatīvas, sniedzot informāciju par klimatisko pārkārtošanos, radot iespējas ieinteresētajām personām un iedzīvotājiem sadarboties un palīdzot uzsākt jaunas iniciatīvas.

⁶⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0784&rid=8> (europa.eu)

Izmantojot Klimata pakta, iedzīvotāji un kopienas var demonstrēt savu klimatrīcību un, izmantojot platformu “*Count Us In*” apņemties mazināt klimata pārmaiņas un veicināt pielāgošanos.

Šo rīku mērķis ir iesaistīt iedzīvotājus, lai kopīgi veidotu vietējos klimatvēstījumus, ņemot vērā kultūras mantojumu un izcelsmi un kopīgi nosakot rīcības prototipu vietējā kopienā. Klimata pakts atbalsta inovatīvus kopīgas izstrādes procesus vietējām kopienām, piemēram, politikas veidotāju mijiedarbību ar iedzīvotājiem, lai dotu viņiem iespējas, uzņemoties veicinātāja lomu apspriedēs par klimata pārmaiņām un vides aizsardzību pilsētās. Klimata pakta pievienotā vērtība ir veicināt sadarbību starp dažādām personām (piemēram, māksliniekiem, kultūras centriem, NVO, pašvaldībām un uzņēmumiem), lai sasniegtu kopīgus mērķus.

Mākslinieki, ietekmētāji, pilsētu mēri un ikviens iedzīvotājs, kurš ir apņēmies rīkoties klimata jomā, var kļūt par **Klimata pakta sūtni**, lai atbalstītu darbu, kas jau tiek veikts viņu kopienās. Kļūšana par sūtni ir papildu veids, kā informēt, iedvesmot un atbalstīt klimatrīcību vietējās kopienās un tīklos.

Attiecībā uz vides politiku pārmaiņas mūsu sabiedrībā un ekonomikā, kas nepieciešamas, lai īstenotu zaļo kursu, nevar notikt bez visas sabiedrības līdzdalības. Ir jāmaina sociālās normas, vērtības un uztvere, proti, jāmaina kultūra, kā atzīts zaļā kursa prioritātēs. Līdzīgi arī, veidojot izpratni par biodaudzveidību, tiek veicināta dabas prātība, empātija, solidaritāte un rūpes par dabu, kā arī starpdisciplīnu pieejas, kas palīdz cilvēkiem izprast ekonomisko, sociālo un dabas sistēmu savstarpējo saistību.

ES ainavas iezīmes, biodaudzveidība un aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*) veido nemateriālo mantojumu un ir mūsu nākotnes pamats. Jaunākais Eiroparometra apsekojums “Eiropiešu attieksme pret biodaudzveidību” vēlreiz apstiprināja, ka eiropiešiem ļoti rūp daba un biodaudzveidība un viņi gaida, ka ES rīkosies, lai tos aizsargātu. Konkrēti, darbības, kas tika visbiežāk minētas kā svarīgas, ir saistītas ar dabas atjaunošanu un biodaudzveidību, lai kompensētu nodarīto kaitējumu, un iedzīvotāju labāku informēšanu par dabas un biodaudzveidības nozīmi. Tas pats apsekojums arī liecina, ka tikai daži iedzīvotāji ir informēti par *Natura 2000* tīklu un ES un tās dalībvalstu centieniem to aizsargāt.

Tāpēc **ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam** ir uzsvērts, cik svarīgi ir palielināt izpratni par biodaudzveidību un integrēt biodaudzveidību un ekosistēmas skolās, augstākajā izglītībā un profesionālajā apmācībā. Starptautiskajās sarunās par globālo biodaudzveidības satvaru pēc 2020. gada Komisija uzstāj, ka ir jāpiemin kultūras nozaru nozīme un dalībnieku iesaistīšana izglītībā, medijos, mākslas un kultūras nozarē.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

- **Eiropas Zaļās galvaspilsētas goda nosaukums** (lielākām pilsētām) un **Zaļās lapas balva** (pilsētām, kurās iedzīvotāju skaits nepārsniedz 100 000), un to virzība uz mijiedarbību ar iedzīvotājiem un viņu iesaistīšanu rada plašas iespējas kultūras un izglītības pasākumiem saistībā ar ilgtspējas tematu. Programmas “*LIFE*” finansētās balvas atbalsta zaļā kursa īstenošanu pilsētu līmenī. Uzvarētājas pilsētas ir zaļās pārkārtošanās priekšgalā, un tās var būt paraugs citiem. Zaļās galvaspilsētas goda nosaukuma saņēmēji (viens gadā) saņem 600 000 EUR, bet Zaļās lapas balvas saņēmēji (ne vairāk kā divi gadā) — 200 000 EUR. Nosaukums palīdz un mudina uzvarējušās pilsētas gada laikā organizēt dažādus pasākumus un projektus. Tie parasti ietver izglītības atbalstu skolās vai jauniešiem, mākslas un ilgtspējas projektus iedzīvotājiem, mākslas skates, kur tiek interpretēta mākslas un vides aizsardzība, utt.⁶⁸. Apbalvošanas ceremonijas parasti ietver kultūras pasākumus un prezentācijas. Pilsētas ziņo, ka nosaukums sniedz daudz priekšrocību, tostarp plašāku atspoguļojumu starptautiskos medijos, lielāku stimulu pilsētai turpināt uzlabot vidisko ilgtspēju vai palielināt savu kā tūrisma galamērķa pievilcību.

⁶⁸ Piemēram, kempinga projekts kalnos, lai jauniešus informētu par klimata pārmaiņām “*Une pieredze inédite: bivouaquer à la Bastille! - J'agis - Je rêve*” (greengrenoble2022.eu).

- **Sadarbība ar dabas vēstures un zinātnes muzejiem, botāniskajiem dārziem, zooloģiskajiem dārziem un akvārijiem ar Pasaules Biodaudzveidības koalīcijas starpniecību.** Koalīcija, ko Komisija koordinē kopš 2020. gada marta, apvieno šīs iestādes un organizācijas, un tajā var piedalīties arī pētniecības centri un universitātes, dabas rezervāti un aizsargājamās teritorijas visā pasaulē, kā arī jebkuras kategorijas muzeji, piemēram, mākslas, arhitektūras vai vēstures muzeji. Tā aicina apvienot spēkus un paust savu nostāju par dabas krīzi, apliecinot dabas nozīmi cilvēcei. Pašlaik koalīcija aptver 51 valsti un teritoriju, veidojot kopienu, kurā ir 323 organizācijas, nacionālie parki un aizsargājamās teritorijas, akvāriji, botāniskie dārzi, zooloģiskie dārzi, muzeji (tostarp mākslas muzeji), pētniecības centri un universitātes, lai atbalstītu politisko stimulu tandēmā ar citām pasaules dabas politiskajām koalīcijām.
- **Izglītības rīkkopa dabas aizsardzībai.** Kā daļa no plašāka projekta, kas paredzēts, lai palielinātu izpratni par dabas aizsardzības nepieciešamību, šī pedagogiem paredzētā rīkkopa palīdz viņiem mijiedarboties ar pusaudžiem saistībā ar dabas aizsardzību Eiropā. Tā piedāvā vairākus pasākumus gan iekštelpās, gan ārpus telpām, kas sagrupēti četros moduļos: i) kāda ir mūsu saistība ar dabu; ii) Eiropas dabas izpētīšana; iii) kā mēs aizsargājam dabu Eiropā; un iv) iesaistīšanās dabas aizsardzībā. Daudzi pasākumi tiek atbalstīti ar datiem un informāciju, kas pieejama no Eiropas izglītības telpas datubāzēm un skatītājiem. Rīkkopa ir pieejama visās ES valodās⁶⁹. Gaidāmie rezultāti ir šādi: veicināta pusaudžu izpratne; sniegta palīdzība, lai saprastu ES dabas aizsardzības politiku, dabas direktīvas un *Natura 2000*, kā arī jaunieši tiek mudināti iesaistīties dabas aizsardzībā.
- **Sinergija starp *Natura 2000* teritoriju aizsardzību un kultūras mantojumu.** Kā vienu no ES rīcības plāna dabai, cilvēkiem un ekonomikai rezultātiem, kā arī kā turpmāko pasākumu pēc Eiropas kultūras mantojuma gada (2018) Komisija publicēja ziņojumu “*Dabas un kultūras mantojums Eiropā: sadarbība Natura 2000 tīklā*”⁷⁰. Ziņojumā ir pētīta dabas un kultūras objektu telpiskā pārklāšanās, apspriesti to kopīgie apdraudējumi un problēmas, kā arī dažādu ES fondu ietvaros pieejamās iespējas uzsākt kopīgas dabas un kultūras iniciatīvas. Tajā ir arī izklāstīti ieteikumi, kā atrisināt problēmas un veicināt integrētu pārvaldību un ar to saistītos sociālekonomiskos ieguvumus.

Komisija ir publicējusi stāstu karti, kas ļauj lietotājiem izpētīt, kā *Natura 2000* un Pasaules mantojuma objekti pārklājas⁷¹. Ir arī apkopotas vairākas gadījumu izpētes, lai parādītu *Natura 2000* teritorijās sekmīgi integrētās dabas un kultūras mantojuma pārvaldības dažādu aspektu piemērus⁷². Viens no galvenajiem šādas integrācijas rezultātiem varētu būt šādu kultūras un dabas mantojuma objektu palielināta spēja piesaistīt apmeklētājus. Tam savukārt var būt kaskādes ietekme uz vietējo ekonomiku, radot jaunas iespējas ilgtspējīgam tūrismam, uzņēmējdarbībai un attīstībai objektu apkārtnē. Tas var uzlabot ar dabas un kultūras mantojuma objektu aizsardzību saistīto ierobežojumu pieņemšanu.

Turpmākās darbības:

- **uzsākt izpratnes veicināšanas kampaņu par ilgtspējīgiem tekstilizstrādājumiem**, ņemot vērā ES stratēģiju ilgtspējīgiem un apritīgiem tekstilizstrādājumiem, lai ES varētu uzņemties vadību radošo nozaru (dizaina, tekstilizstrādājumu un modes) problēmu risināšanā, kā arī uzsvērtu to, cik svarīgi ir padarīt apritīgu tekstilizstrādājumu ražošanu un modi ES;
- **uzsvērt** stratēģijas sniegtos ieguvumus vides, ekonomikas un veselības jomā, kā arī tās ieguldījumu ES resursu neatkarības un noturības palielināšanā un sniegt praktiskus risinājumus visos

⁶⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-lv>.

⁷⁰ *Natural and Cultural Heritage report 2019 WEB*.pdf (europa.eu).

⁷¹ *Explore Natura 2000* (arcgis.com).

⁷² *Europe's cultural and natural heritage in Natura 2000*, ES Publikāciju birojs (europa.eu).

tekstilizstrādājumu dzīves cikla posmos un individuāliem patērētājiem, kas palīdzēs sasniegt ES tekstilizstrādājumu stratēģijas redzējumu;

- **nodrošināt, ka komunikācijas kampaņā tiek iesaistīta** jaunatne, tostarp jaunie dizaineri, ietekmētāji un mākslinieki, lai ātrā mode “izietu no modes” Eiropā;
- **izstrādāt karšu skatītāju, kas palīdzētu samazināt plūdu ietekmi uz kultūras mantojuma objektiem:** veicot provizoriskus plūdu riska novērtējumus saskaņā ar Plūdu direktīvu, dalībvalstis ne vienmēr ņem vērā apdraudētos kultūras mantojuma objektus. Tas var būt tāpēc, ka novērtējumi ir jāprecizē. Komisija drīzumā nodrošinās karšu skatītāju, kas plūdu teritorijas salīdzinās arī ar kultūras mantojumu.

N. Lauksaimniecības politika

Politikas satvars un galvenie piemēri

Dalībvalstu kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) stratēģiskajos plānos (2023–2027)⁷³ var iekļaut īpašas uz kultūru vērstas investīcijas: tas ietver arī ES ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu (ĢIN) sistēmu⁷⁴ izstrādi lauksaimniecības produktiem un pārtikas produktiem, vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem. KLP atbalsta lauksaimniecību un lauksaimniekus ar ienākumu atbalstu, tirgus pasākumiem un lauku attīstību. Lauku attīstība jo īpaši stiprina lauku teritoriju sociālekonomisko, sociālo un kultūras, kā arī vidisko ilgtspēju, un tai ir spēcīga ietekme uz plašo kultūras nozari.

Laikposmā no 2023. līdz 2027. gadam pasākumi, kas paredzēti, lai veicinātu ĢIN reģistrāciju un garantēto tradicionālo īpatnību dažādošanu, sadarbība un *LEADER* (vietējās attīstības metode) arī var atbalstīt vietējās pārtikas ilgtspēju (ražošana, marķēšana un vietējās apbūves un kultūras mantojuma saglabāšana).

Pārtikas kartēšanu, marķēšanu un pārtikas mantojumu, kā arī pārtikas ražošanas aizsargāšanu arī var uzskatīt par kultūras pasākumiem. Tāpēc infrastruktūra un ilgtspēja (vides, kultūras, sociālekonomiskā) ir svarīgas, lai kultūras, radošās un mantojuma nozares gūtu labumu.

O. Aizsardzības nozare un kosmosa politika

Savienības Zemes novērošanas un monitoringa programma “*Copernicus*” sniedz atbalstu kultūras un dabas mantojuma kopienai, lai ikdienā atvieglotu kultūras mantojuma kartēšanu, uzraudzību un pārvaldību.

Savienības kosmosa programmas regulā⁷⁵ ir skaidri minēta (49. panta 3. punkts) “kultūras mantojuma saglabāšana” kā svarīga politika, kas jāatbalsta ar programmu “*Copernicus*”.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

Dažus gadus programmā “*Copernicus*” uzmanība ir pievērsta kultūras un dabas mantojuma jomai, atbalstot kultūras mantojuma kopienas ar saviem datiem, produktiem un pakalpojumiem. Galvenais mērķis šajā jomā ir uzraudzīt un novērtēt klimata pārmaiņu, dabas un cilvēka izraisīto katastrofu, humanitāro

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_lv.

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_lv.

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696&from=LV>.

krīžu un konfliktu par kultūras un dabas mantojumu iespējamo ietekmi, lai uzlabotu profilaksi un pārvaldību un atbalstītu ilgtspējīgu attīstību.

Lielākā daļa programmas “*Copernicus*” pakalpojumu dažādos veidos sniedz ieguldījumu kultūras mantojuma objektu uzraudzībā, riska novērtēšanā un bojājumu novēršanā. Piemēram:

- ārējās darbības atbalsta pakalpojums — novērtē iespējamo kaitējumu kultūras mantojuma objektiem starptautiskajai sabiedrībai nepieejamās konfliktu zonās;
- klimata pārmaiņu pakalpojums — izmanto dažus rādītājus, lai novērtētu ugunsbīstamību;
- zemes monitoringa pakalpojums — ar dabas un cilvēka izraisītu ģeogrāfisko apdraudējumu riska novērtējumu, ģeodēziju, pilsētu un lauku teritoriju plānošanu, plūdu risku;
- atmosfēras monitoringa pakalpojums — pārbauda gaisa kvalitāti un iespējamās turpmākos pieminekļu un ēku bojājumus;
- ārkārtas situāciju pārvaldības pakalpojums — atbalsta jo īpaši ar atbilstoši pieprasījumam veiktas kartēšanas produktiem (ātrajā, riska un atveseļošanās režīmā), profilakses, sagatavotības, reaģēšanas un atveseļošanās darbībām, analizējot, novērtējot un uzraugot bojājuma pakāpi un iespējamās saistītos riskus.

Tika izveidota arī programmas “*Copernicus*” darba grupa kultūras mantojuma jautājumos⁷⁶, lai analizētu pasākumu statusu kultūras mantojuma jomā, izmantojot programmas “*Copernicus*” datus un pakalpojumus. Tiklīdz tika noteiktas lietotāju prasības, tā pārbaudīja, vai “*lielākā daļa pašreizējo produktu atbilst noteiktajām prasībām*”. Turklāt var arī apsvērt spēju veidošanas pasākumus, to starpā atbalstu prasmju attīstībai un speciālistu apmācībai, kā arī īpašus akadēmiskos kursus.

Citi pasākumi ir šādi:

- īpašs digitālajam tūrismam un kultūras mantojumam veltīts koncepcijas pamatojums, kas ir daļa no “*Copernicus Demonstrators*” (iepirkums), un to ir paredzēts īstenot 2023./2024. gadā;
- iniciatīvas “*EUSpace4Ukraine*” ietvaros notika hakatons (2022. gada 29. jūnijs–1. jūlijs), kurā tika iesniegti pieteikumi saistībā ar kultūras mantojuma aizsardzību;
- lietotāju konsultāciju platformā 2023. uzmanība tiks pievērsta lietotāju vajadzībām un prasībām komerciālajiem lietotājiem.

Turklāt jau notiek analīze, lai noteiktu iespējamās veidus, kā uzlabot un pielāgot programmas “*Copernicus*” produktus, apvienojumā ar valstu un starptautiskām darbībām (sk., piemēram, kopienas pasākumu “Pilsētas mantojuma klimata novērošanas centrs” *UNESCO GEO* darba programmā).

Turpmākās darbības:

- programmas “*Copernicus*” pakalpojumi turpinās sniegt ieguldījumu **kultūras mantojuma kartēšanā, uzraudzībā un pārvaldībā**;
- atbalstīt programmas “*Copernicus*” ieviešanu lejupējā tirgū saistībā ar kultūras mantojuma uzraudzību un īstenošanu, **analizējot lietotāju vajadzības un īstenojot koncepciju pamatojumu**;
- ieviest **unikālu datu piekļuves punktu ar informāciju no visiem programmas “*Copernicus*” komponentiem un kultūras mantojuma lietotājiem lietderīgu informāciju**, kas jānovērtē, ņemot vērā pieejamos resursus, prioritātes un notiekošās valsts un starptautiskās iniciatīvas.

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf.

P. Savienības civilās aizsardzības mehānisms

Politikas satvars un galvenie piemēri

Savienības civilās aizsardzības mehānisma⁷⁷ (*UCPM*) mērķis ir nodrošināt “galvenokārt cilvēku, bet arī vides un īpašuma, *tostarp kultūras mantojuma*, aizsardzību pret visu veidu dabas un cilvēku izraisītām katastrofām (..)” (1. panta 2. punkts). *UCPM* koordinē palīdzības piegādi, piemēram, pirmās nepieciešamības preču, speciālo zināšanu, civilās aizsardzības grupu un specializētā aprīkojuma piegādi katastrofas skartajās valstīs pēc to pieprasījuma, kad valsts resursi ir pārslogoti.

Stratēģiskas darbības un galvenie piemēri

UCPM aptver visu katastrofu riska pārvaldības ciklu un atbalsta novēršanas, sagatavotības un reaģēšanas darbības. *UCPM* cita starpā atbalsta pasākumus riska novērtēšanas, agrīnās brīdināšanas un uzraudzības sistēmu jomā. Ar Savienības Civilās aizsardzības zināšanu tīkla starpniecību tas organizē un koordinē apmācības, mācības, ekspertu apmaiņu un padomdevēju misijas. *UCPM* veicina starpnozaru pieeju un atbalsta labas prakses apmaiņu.

UCPM arī finansē projektus kultūras mantojuma jomā katastrofu gadījumos. Piemēram, projektā “*ProCultHer*”⁷⁸ (2019–2021) tika izstrādāta Eiropas metodika⁷⁹, lai pievērstos kultūras mantojuma aizsardzībai ārkārtas situācijās un veicinātu jaunas *UCPM* spējas izveidi šajā jomā.

Atbildot uz palīdzības lūgumiem kultūras mantojuma jomā, *UCPM* var atvieglot palīdzības natūrā (piemēram, aizsardzības aprīkojuma), kā arī speciālo zināšanu, tostarp padomdevēju misiju, piegādi. Reaģējot uz Krievijas agresijas karu pret Ukrainu, Komisija koordinē savu visu laiku lielāko *UCPM* operāciju⁸⁰, kas ietver arī palīdzību kultūras mantojuma aizsardzības jomā, piemēram, smilšu maisus, iepakojuma materiālu kultūras artefaktu saglabāšanai un kultūras vērtību aizsardzības kompleksus.

Turpmākās darbības:

- **palielināt spēju izvietot ekspertu grupas kultūras mantojuma un civilās aizsardzības jomā:** 2023. gadā ir plānots pieņemt grozījumus Komisijas Īstenošanas lēmumā 2014/762/ES par jaunām kvalitātes prasībām palielinātām *UCPM* spējām;
- **palielināt kultūras mantojuma aizsardzības profilu reaģēšanas operācijās katastrofu gadījumos:** projekts “*ProCultHer-Net*”⁸¹ turpinās stiprināt Eiropas civilās aizsardzības iestāžu spējas aizsargāt kultūras mantojumu, savienojot civilās aizsardzības un kultūras mantojuma ekspertus visā Eiropā.

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX%3A32013D1313>.

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>.

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>.

⁸⁰ Visas 27 ES valstis, kā arī Norvēģija, Turcija, Ziemeļmakedonija un Islande ir piedāvājušas palīdzību natūrā, sākot no medikamentu piegādes līdz transportlīdzekļiem un energoaprīkojumam, kā arī piegādes kultūras mantojuma aizsardzības jomā. Preces tiek piegādātas Ukrainas iestādēm atsevišķās vai apvienotās operācijās, izmantojot *UCPM* loģistikas centrus, kas izveidoti Polijā, Rumānijā un Slovākijā.

⁸¹ Papildu informācija par projektu ir pieejama Savienības Civilās aizsardzības zināšanu tīkla tiešsaistes platformā <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>.

4. SECINĀJUMI. TURPMĀKĀ VIRZĪBA

Kultūras pasākumiem ir svarīga nozīme ilgtspējas politikas prioritāšu un darbību izstrādē, citstarp dažādās ES rīcībpolitikās un programmās. Tomēr, lai pilnībā atraisītu kultūras pasākumu potenciālu saistībā ar ilgtspējīgu attīstību, kā arī kultūras nozaru nozīmi, ir jānovērš uz ilgtspējīgu attīstību vērsto kultūras pasākumu izklaidētais sadalījums daudzās dažādās politikas jomās.

AKM grupas ilgtspējīgas attīstības kultūras dimensijas jautājumos sagatavotajā ziņojumā, kas publicēts 2022. gada 20. septembrī, ir uzsvērts, ka šajos “vētrainajos laikos”, kad pieaugoša nelīdzsvarotība un nevienlīdzība pastāvīgi apdraud attiecības starp dabu un cilvēkiem, labākā iespējamā politikas veidotāju atbilde ir “kultūras drosme veikt izmaiņas”. ES ir milzīgas iespējas un atbildība vadīt šo kultūras (nepietiekami izmantotā) potenciāla labākas izmantošanas procesu. Šis ziņojums ir ieguldījums pārdomu procesā, sniedzot pierādījumus par esošo kultūras un ilgtspējīgas attīstības mijiedarbību un nepieciešamību to stiprināt nākotnē.

Kā teikts galīgajā deklarācijā, kas pieņemta *MONDIACULT* 2022. gadā, kurā tika kopīgotas galvenās ES darbības kultūras un IAM jomā, apvienota pieeja kultūrai un ilgtspējai, kā arī lielāka politikas saskaņotība starp kultūras politiku un ilgtspējīgas attīstības stratēģijām var labvēlīgi ietekmēt dažādus politikas veidošanas līmeņus Eiropā. Deklarācijā teikts: “*Mēs iestājamies par kultūras kā noturības, sociālās iekļaušanas un ekonomiskās izaugsmes veicinātājas un virzītājspēka sistēmisku nostiprināšanu publiskajā politikā, pielāgojot attīstības stratēģijas un satvarus starptautiskā, reģionālā, apakšreģionālā, valsts un vietējā līmenī, kā arī citu attiecīgo ANO fondu un programmu politikā (..)*”⁸².

Tāpēc ir ļoti svarīgi horizontālo pieeju ilgtspējīgai attīstībai pārvērst skaidri redzamā saistībā ar kultūru un jaunradi kā attīstības dzinējspēkiem. Kolektīvajiem centieniem risināt tādas globālas problēmas kā klimata pārmaiņu risku mazināšana vai Eiropas zaļā kursa un Programmas 2030. gadam mērķu sasniegšana vajadzētu būt lielā mērā balstītiem kultūrā, lai rosinātu jaunu cilvēku rīcību, veicinātu dzimumu līdztiesību ar dalību kultūras dzīvē un atvieglotu piekļuvi kultūras sniegtajām iespējām, izmantojot novatorisku un daudzpusēju praksi vai procesus.

Lai stratēģiskāk, saskaņotāk un efektīvāk pārskatītu kultūras politikas veidošanu, jauno politikas satvaru centrā vajadzētu būt kultūras virzītas inovācijas apvienošanai ar ilgtspējas virzītām investīcijām un piemērotām atbildēm uz revolucionārām pārmaiņām sabiedrībā krīzes laikā.

Jauna pieeja, lai stiprinātu ES stratēģisko satvaru kultūrai, kas ierosināta Komisijas ziņojumā par kultūras darba plānu 2019.–2022. gadam un iekļauta kā iniciatīva jaunajā ES kultūras darba plānā 2023.–2026. gadam, var būt pirmais solis šajā virzienā. Jauns ES stratēģiskais satvars varētu nodrošināt lielāku politikas saskaņotību un konsekveni, un viens no tā visaptverošajiem principiem varētu būt apņemšanās īstenot Programmu 2030. gadam, tādējādi atainojot *MONDIACULT* 2022. gada deklarācijā par kultūru paustos vērienīgos mērķus, kas aicina stiprināt publisko politiku un starptautisko sadarbību kultūras jomā.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf.